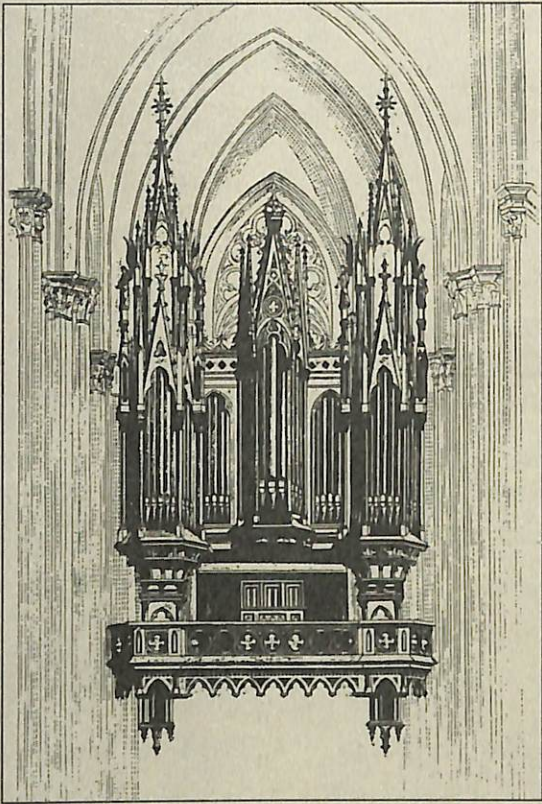

S E P T E M B E R 1 9 9 7

3

Orgelkunst

Orgelkunst

Inhoud

Alphonse Mailly (1833 - 1918) Een vergeten grootheid van de Belgische orgelkunst WALTER CALLAERT	3
Het Thomas-orgel van de Onze-Lieve-Vrouw-abdij te Leffe LUK BASTIAENS	37
Besprekingen	40
Mededelingen	43
Agenda	46
Orgeltijdschriften	48

Gezien de uitzonderlijke lengte van het hoofdartikel in dit septembernummer zal het tweede deel van de bijdrage van J. Eeckeloo over de collectie van Belgische negentiende-eeuwse orgelmuziek in de bibliotheek van het Koninklijk Conservatorium te Brussel pas in het decembernummer van Orgelkunst kunnen verschijnen.

Afb. 1: Alphonse Mailly

WALTER CALLAERT

Alphonse Mailly (1833 - 1918)

Een vergeten grootheid van de Belgische orgelkunst^(*)

I. INLEIDING

In het maartnummer van deze jaargang bleven we even stilstaan bij August De Boeck, organist en componist aan het einde van de negentiende en het begin van de twintigste eeuw. Omdat de redactie van *Orgelkunst* deze jaargang wilde wijden aan de - lang vervlogen, maar hopelijk nog niet vergeten - Belgische orgelschool van vorige eeuw, hebben we ditmaal een artikel samengesteld over de grote Belgische orgelvirtuoos Alphonse Mailly.

In het artikel over August De Boeck werd herhaaldelijk verwezen naar Alphonse Mailly, De Boecks orgelleraar aan het *Koninklijk Conservatorium* te Brussel. Thans lijkt Alphonse Mailly totaal in de vergetelheid te zijn geraakt. In zijn tijd gold hij als één der meest toonaangevende organisten, met tevens een niet onaanzienlijke Europese uitstraling. Ook zijn orgelcomposities kenden zowel in België als in het buitenland een grote verspreiding. In de meeste studies over de Belgische orgelkunst werd tot voor kort zijn rol of zelfs zijn bestaan hetzij geminimaliseerd, hetzij zelfs totaal genegeerd. In tegenstelling tot zijn voorganger, Lemmens, heeft hij geen orgelmethode gepubliceerd en zijn composities zijn in de handel haast niet meer te verkrijgen.

De situatie van het orgel in België in de eerste helft van de negentiende eeuw werd reeds beknopt aangekaart in de bijdrage over August De Boeck. Met betrekking tot de persoon van Alphonse Mailly is het belangrijk even dieper in te gaan op de situatie van het orgel rond 1845 - 1850. In 1848 diende Christian Friedrich Girschner (° Spandau 1794 - + Libourne 29 mei 1860) ontslag te nemen aan het *Koninklijk Conservatorium* te Brussel (naar verluidt wegens drankproblemen). Hij wordt opgevolgd door Jaak-Nikolaas Lemmens. 1848 is tevens het jaar dat Hippolyte Loret het orgel in de Finisterraekerkerk te Brussel bouwt: een drie-manuaalig instrument met een rijke registratiekeuze, gebouwd met de allerbeste materialen (*cf: infra*). In 1850 stelt François-Joseph Fétis, directeur van het Brussels Conservatorium, een verklaring op waarin hij ronduit stelt dat de Belgische orgelbouwwereld zich in de meest deplorabele toestand bevindt die men zich ooit zou kunnen voorstellen. De Belgische orgelbouwers

waren knutselaars en hadden gebrek aan inventiviteit. Had Fétis het orgel van de Finisterraekerk niet (goed) gezien of/en gehoord? Of was hij zo geobsedeerd door de Duitse protestantse orgels en de Franse tongwerken dat iets beter niet mogelijk was? Of was het de uitvinding van de Barker-machine die het bespelen van het orgel gemakkelijker maakte, een principe dat in België nog niet gekend was? Feit is dat, mede door deze aanvallen, Hippolyte Loret uitwijkt naar Parijs waar hij zijn activiteiten als orgelbouwer - ditmaal als de grote concurrent van Cavallé-Coll - zal verder zetten.

De rol van François-Joseph Fétis in de ontwikkeling van het orgel en de orgelstudie vanaf de tweede helft van de negentiende eeuw kan niet voldoende benadrukt worden. Zijn interesse in het orgel wordt weliswaar overschaduwed door zijn musicologische en compositorische activiteiten en door zijn directeurschap aan het Conservatorium, maar hierbij mogen we niet vergeten dat zijn basisopleiding deze van een organist was. Zijn grootvader Simon-Joseph was organist en orgelbouwer. Zijn vader was violist en organist. Als kind kreeg hij als koorknaap zijn muzikale opleiding in het gregoriaans en - wellicht rudimentair - het orgelspel of klavier. Deze opleiding zou verdergezet worden aan het Conservatorium te Parijs. Later was hij organist van december 1813 tot de zomer van 1818 in de Sint-Pieterskerk te Douai. Daar hield hij ervan veelvuldig te experimenteren met de grote klankmogelijkheden van het orgel.

Sedert zijn benoeming in 1833 als directeur van het Conservatorium te Brussel was Fétis verantwoordelijk voor het pedagogisch en artistiek beleid. Hij verzorgde muziekpedagogische, -theoretische en -wetenschappelijke publicaties. Hij componeerde, dirigeerde en genoot ruime internationale uitstraling. Bovendien gaf hij een tijdlang orgelles. Tevens stond hij in voor de cursussen koorzang en compositie en leidde hij het orkest. Het orgelonderricht in België liet op dat ogenblik veel te wensen over. Op 28 januari 1836 schreef de voorzitter van de administratieve commissie van het Brusselse conservatorium naar de Minister van Binnenlandse Zaken, bevoegd voor het conservatorium: "*On peut affirmer, [...] que la plupart des églises de la Belgique manquent d'organistes capables de bien remplir leurs fonctions.*" Verder stelde hij: "*Dans le désir dont nous sommes animés de restreindre autant qu'il se peut les dépenses de l'établissement qui nous est confié, tout en augmentant son utilité, nous avons demandé à Monsieur Fétis, directeur du conservatoire, qu'il se chargerait personnellement de l'enseignement de l'orgue, sans augmentation de traitement; il s'est empressé d'acquiescer à notre proposition, de sorte que la fondation de la classe d'orgue n'entraînerait d'autres dépenses que celle de l'acquisition de l'instrument.*" Dit is dan ook de eerste vermelding van een orgelcursus in het land. Verdere documenten zoals

inschrijvingen, leerlingenlijsten of studie- en examenprogramma's zijn vooralsnog niet bekend. Wel waren de bedoelingen van Fétis duidelijk aanwezig in de titel van zijn *6 Messes faciles pour l'orgue, ouvrage composé pour l'instruction élémentaire des Elèves organistes du Conservatoire Royal de Musique de Bruxelles* (Parijs, Lemoine 1840). In zijn *Avertissement*, gedateerd op 31 december 1840 wijst hij op de slechte toestand van de orgelpraktijk in België en motiveert zijn zes orgelmissen als volgt: "*Ces considérations m'ont décidé à publier ces messes, composées pour les élèves organistes du conservatoire placé sous ma direction.*" Verder componeerde hij voor orgel nog *Vêpres et saluts des dimanches ordinaires* (Parijs, Canaux 1843)⁽¹⁾. Voor de dispositie van het Pieter-Jan De Volder-orgel dat Fétis sedert 1836 voor zijn orgellessen gebruikte, verwijzen we naar de orgeldisposities aan het eind van deze bijdrage.

Van 1842 tot 1848 zou Christian Friedrich Girschner de orgelklas leiden. Girschner was van 1820 tot 1822 organist in Berlijn. Na het ontslag van Girschner en het aantreden van Jaak-Nikolaas Lemmens lijkt het Fétis' bedoeling te zijn komaf te maken met aloude wantoestanden. Jaak-Nikolaas Lemmens zou België de ware orgelkunst leren kennen - Cavallé-Coll zou toonaangevend worden in de orgelbouw. In 1856, als Fétis een nieuw rapport opmaakt over de situatie van het orgel in België, geeft hij aan één orgelbouwer krediet: Joseph Merklin (1819 - 1905). Hij liet hem het orgel bouwen in het hertogelijk paleis. Dit orgel werd ingespeeld in 1866 met de *Fantaisie symphonique pour orgue et orchestre* van Fétis.

Jaak-Nikolaas Lemmens (° Zoerle-Parwijs 3 januari 1823 - + Zemst, Kasteel Linterpoort 30 januari 1881) behaalde naast een eerste prijs compositie, de eerste prijs orgel in 1845 als student bij Girschner. Fétis stuurde deze veelbelovende student naar Duitsland waar hij in 1846 bij Adolph Hess⁽²⁾ moest studeren. Voor informatie hoe deze studies afliepen verwijzen we naar andere literatuur. Het is een feit dat Fétis de mening toegedaan was dat, met Lemmens, de kennis van de ware Bach-traditie terug in België was⁽³⁾. Bij zijn aantreden als orgelleraar van het Conservatorium bleek evenwel hoezeer hij contrasteerde met de Parijse situaties: César Franck en het Parijse Conservatorium legden veeleer de nadruk op het improvisatorisch aspect van het orgelonderricht. Jaak-Nikolaas Lemmens - en hierin gevolgd door Alphonse Mailly - beklemtoonden het interpretatieve aspect. Deze reputatie bleek niet ijdel te zijn: Guilment en Widor kwamen naar Brussel om orgel te studeren bij Lemmens. Clément Loret - de latere professor orgel aan de Niedermeyer School te Parijs en leraar van ondermeer Eugène Gigout - was eveneens leerling van Lemmens. Dit verklaart waarom, bij het afscheid van Lemmens aan het Conservatorium, de erfenis voor Alphonse Mailly terecht zwaar was.

II. BIOGRAFISCHE GEGEVENS⁽⁴⁾

Jean Alphonse Ernest Mailly werd te Brussel geboren op 27 november 1833 als oudste zoon van Pierre Joseph Mailly (° 6 februari 1804 - + 1863) en Catherine Martel (° 10 april 1810 - + 1898). Zowel langs moeders als langs vaders kant treffen we in de familie muzikanten aan. Pierre Joseph Mailly behaalde in 1829 een eerste prijs cello bij Nicolas Platel aan het Brussels Conservatorium. Hij werd solocellist aan de Muntshouwborg en kapelmeester aan de Begijnhofkerk te Brussel. Ongetwijfeld bracht Pierre zijn zoon Alphonse de eerste beginselen van de muziek bij.

Op jonge leeftijd werd Alphonse ingeschreven aan het Brussels Conservatorium. Notenleer volgde hij bij Nicolas Jean Lados, harmonie bij Charles François Bosselet, piano bij Jean-Baptiste Michelot en orgel bij Christian Friedrich Girschner (leraar aan het Conservatorium van 1842 tot 1848) en Jaak-Nikolaas Lemmens (van 1848 tot 1869). Hij behaalde er verschillende diploma's: een eerste prijs notenleer (1847), een tweede prijs harmonie (1849), een eerste prijs piano (1850) en een eerste prijs orgel (1854). Daarnaast volgde hij nog lessen compositie en orkestratie.

Alphonse Mailly werd pianist-begeleider aan de Muntshouwborg te Brussel. Even later werd hij aangesteld als organist aan de Onze-Lieve-Vrouw-ter-Finisterraekerkerk te Brussel (vooraan in de jaren vijftig)⁽⁵⁾. In deze kerk had Hippolyte Loret tussen 1848 en 1856 een orgel gebouwd. De dispositie ervan is terug te vinden aan het eind van deze bijdrage. Vermoedelijk vulde Mailly zijn inkomsten aan met muziekonderwijs dat hij gaf aan enkele Brusselse scholen.

Op 8 maart 1858 concerteerde Mailly in de kerk van St. Vincentius à Paolo te Parijs. Hector Berlioz schreef enkele dagen later in de *Journal des Débats*: "L'un des plus savants virtuoses que l'art moderne du grand orgue ait produits." In de krant *France musicale* noteerde Chavée: "Et maintenant, quand au point de vue du talent d'exécution, M. Alphonse Mailly possède toute l'ampleur et toute la netteté de jeu des grands maîtres de l'orgue. On ne pourrait, sans injustice, ne point le placer à côté des Lemmens et des Lefébure: *Suum cuique!*"

Op 25 oktober 1861 werd Alphonse Mailly benoemd tot pianoleraar aan het Brussels Conservatorium, en dit in vervanging van Godineau die overleden was. Over zijn kwaliteiten als pianoleraar weten we haast niets. Van de negen studenten, van wie we met zekerheid weten dat ze in Mailly's klas waren ingeschreven, weten we slechts de namen. Vijf studenten hiervan behaalden een eerste prijs. Van drie van hen is het spoor gemakkelijk te volgen, namelijk

van Félix Pardon (° St.-Joost-ten-Node 2 juni 1851 - + Lombardsijde 7 juli 1921)⁽⁶⁾, Alfred Tilman (° Brussel 3 februari 1848 - + Schaarbeek 20 februari 1895)⁽⁷⁾ en Edgard Tinel (° Sinaai 27 maart 1854 - + Brussel 28 oktober 1912)⁽⁸⁾.

In 1869 volgde Mailly Lemmens op als orgelleraar te Brussel. Lemmens had zijn ontslag aangeboden dat, bij Ministerieel Besluit van 13 april 1869 aanvaard werd (cf: *Belgisch Staatsblad* 13 april 1869, p. 1315). De meesten verwachtten dat Jozef Tilborghs, Lemmens' assistent, zijn leraar zou opvolgen. Wat de reden ook moge geweest zijn, het was Alphonse Mailly - misschien mede door het feit dat hij van aanzienlijke, Brusselse afkomst was - die Lemmens mocht opvolgen. In de registers van het Conservatorium lezen we dat hij vanaf 30 september 1869 een wedde van 2400 fr. ontving voor de cursus orgel en gregoriaans⁽⁹⁾.

In 1869 werd hij tevens aangesteld als organist in de Karmelietenkerk te Brussel. Het orgel in deze kerk (voor de dispositie verwijzen wij naar onze bijdrage over August De Boeck in het maartnummer) was zopas voltooid door de firma Merklin-Schütze, met Pierre Schyven als leider der werken met uitgebreide bevoegdheden, waardoor hij kan beschouwd worden als de feitelijke bouwer. Het werd ingespeeld door Alphonse Mailly en Renard de Vilbac op 8 oktober 1869. In de annalen van de Karmelietenkerk lezen we: "D'ailleurs il en vaut bien la peine. Comme variété de jeux, comme qualité de timbres, richesse de combinaisons, c'est un des plus magnifiques instruments que nous avons entendus. Toutes les voix de ce vaste et puissant orchestre: la flûte, la clarinette, le hautbois, le cor anglais, les jeux de gembes qui imitent à s'y reprendre le quatuor symphonique, toutes ces voix, disons nous, ont des sonorités remarquables tantôt par la force, tantôt par la douceur, tantôt par la distinction."⁽¹⁰⁾ Het is een feit dat Mailly groot aanzien genoot als organist van deze kerk. Vooral op zondag tijdens de hoogmis van 11 uur was er veel volk aanwezig. Verbonden aan deze kerk - en los van deze van het Koninklijk Conservatorium - stichtte Mailly een cursus orgel waar hij ondermeer les gaf aan Edgard Tinel en Auguste Wiegand⁽¹¹⁾.

Tezelfdertijd begon hij een loopbaan als concertorganist. In 1871 was hij te gast op de internationale tentoonstelling van Kensington te Londen, waar hij ondermeer zijn eerste sonate vertolkte. Deze sonate werd - samen met zijn

Afb. 2: A. Mailly door Schaeken (1893)

Fantaisie in c - in Engeland populair, dankzij William Thomas Best.

Mailly gaf tevens diverse concerten op het Cavallé-Coll orgel van het *Paleis voor Volkslijst* te Amsterdam. Eén van zijn leerlingen, Jean-Baptiste De Pauw, werd er organist, in navolging van Louis Maes, eveneens een oudleerling van Mailly. Op 20 december 1871 werd Alphonse Mailly ridder in de Leopoldsorde. In 1884 werd hij benoemd tot "*Premier organiste du Roi des Belges*".

Op 27 april 1886 huwt Alphonse Mailly te Elsene met Clémentine Sandenbergh-Matthiessen (geboren op 28 februari 1865 te Soerabaya in Nederlands Indië) - één van zijn leerlingen. Uit dit huwelijk werd Edouard Mailly geboren. Het huwelijk hield evenwel niet lang stand, ofschoon de officiële scheiding nooit werd uitgesproken. Op de doodsbrief van de moeder van Alphonse - Catherine Martel, gestorven op 9 januari 1898 - worden enkel de namen van "*Alphonse Mailly et son fils Edouard*" vermeld.

Hun enige zoon, Edouard Henri Marie, geboren op 4 maart 1887, studeerde eveneens aan het *Koninklijk Conservatorium* te Brussel. Hij behaalde er een tweede prijs notenleer (bij Léon Soubre⁽¹²⁾ en Richard Kips), een eerste prijs theoretische harmonie (bij Paul Gilson en een tweede prijs geschreven harmonie (bij Edouard Samuel). Hij studeerde er tevens orgel bij zijn vader en diens opvolger Alphonse Desmet en diatonische harp bij Samuel Meerloo. Hij huwde op 1 juli 1914 Gabrielle Rigal. Kort nadien vermoordde hij zijn vrouw, waarna hij geruime tijd in de gevangenis verbleef.

Vanaf 1892 werd er aan het examen orgel een wedstrijd voor het behalen van de "*Prix Mailly*" verbonden. Deze prijs werd door Edouard Mailly, een oom van Alphonse, gesticht. Deze was werkzaam aan de *Koninklijke Sterrenwacht* en aan de *Militaire School* te Brussel. Ook Alphonse Mailly schonk bij zijn dood een som geld voor deze prijs. Deze *Prix Mailly* wordt tot op heden uitgereikt. Initieel bedroeg deze *Prix* 150 francs. Inmiddels werd het bedrag verhoogd tot 5000 frank.

Op 12 januari 1893 werd Alphonse Mailly door de Congregatie der Ongeschoeide Karmelieten gehuldigd. Men schonk hem een portret, geschilderd door Schaecken, zoon van de kapelmeester van de Karmelietenkerk. Het schilderij bevindt zich thans in het Conservatorium te Brussel (zie Afb. 2).

In oktober 1902 diende Mailly ontslag in als orgelleraar van het Conservatorium. Op 6 juni 1903 ging hij met pensioen. In het *Staatsblad* lezen

Afb. 3: Gedenkplaat in Kon. Cons. te Brussel

we dat Alphonse Desmet ten voorlopigen titel tot leraar orgel benoemd werd. Deze benoeming werd na een vergelijkend examen op 24 juni 1903 bekrachtigd⁽¹³⁾.

Ondanks zijn leeftijd gaf hij nog talloze concerten. Alphonse Mailly overleed te Elsene op 10 januari 1918. Mailly's praalgraf bevindt zich in een bouwvallige staat op het kerkhof te Laken.

III. ALPHONSE MAILLY ALS ORGELPEDAGOOG

In tegenstelling tot zijn voorganger, Jaak-Nikolaas Lemmens, schreef Mailly géén orgelmethode. Men mag veronderstellen dat hij zich wel baseerde op de orgelmethode van zijn voorganger en deze gebruikte in het Conservatorium. Ook de werken van Lemmens bleven een vast item in het onderricht in het Conservatorium.

Dit belette hem niet een zeer gewaardeerd pedagoog te zijn. De lijst van gediplomeerden orgel aan het Conservatorium - zie verder - kan aanzienlijk genoemd worden. Van 1870 tot 1903 behaalden achtenvijftig studenten een eerste prijs (waaronder twee vrouwen in 1894 en 1895). Vier studenten behaalden het *Diplôme de Capacité*.

Edouard Samuel schetst best de verhouding tussen Mailly en zijn studenten: "*Je me contenterai donc de souligner la nature de ses relations avec ceux qui ont eu le bonheur d'appartenir à son admirable école. La graine fertile qu'il a semée dans l'âme de ses élèves ne pouvait que germer au profit de l'art que nous professons. Il faut avoir assisté à ses leçons, d'une portée si hautement esthétique, pour s'en convaincre. L'enthousiasme de son tempérament se communiquait à ses disciples, pour ainsi dire, à leur insu. [...] Un des côtés les plus touchants de cette âme d'élite, toute de bonté candide, fut la sollicitude inlassable qu'il témoignait à l'égard de ses élèves. Jamais le titre de père de famille ne fut plus approprié. Tous ses intimes se rappelleront la joie naïve qu'il éprouvait après chaque succès remporté par son école. Et lorsqu'il s'agissait de procurer un emploi à l'un ou l'autre de ses élèves, il ne reculait devant aucune peine pour faire aboutir les démarches tentées en sa faveur.*"⁽¹⁴⁾

De verstandhouding tussen Mailly en diens assistenten was eveneens uitstekend. Het fonds van het Koninklijk Conservatorium bevat verscheidene

Afb. 4: Mailly's praalgraf op het kerkhof te Laken

brieven van Mailly aan directeur F.A. Gevaert om de uitbetaling van de salarissen van zijn assistenten te bespoedigen.

Ook op pedagogisch vlak onderging het programma diverse wijzigingen. Het jaarboek van het Conservatorium geeft het repertoire weer dat de studenten dienden door te nemen voor het behalen van een eerste prijs orgel:

DEGRÉ INITIAL

W.T. BEST: 1re partie de l'art de jouer de l'orgue. - RINCK: 70 morceaux classés selon le caractère et la tonalité, doigtés par Fr. Lux. - E. GIGOUT: 100 pièces brèves dans la tonalité du plain-chant. - J.S. BACH: Chorales annotés par Charles Gounod.

DEGRÉ MOYEN

W.T. BEST: 2e partie de l'art de jouer de l'orgue - RINCK: 24 préludes dans tous les tons majeurs et mineurs. - J.S. BACH: 20 fugues du Clavecin bien tempéré, doigtées par Zahn, analysées par Jadassohn - FRESCOBALDI: compositions pour orgue (ricercari, capricci, canzoni) publiées par Litzau. - Chorals, cantiques, psaumes, noëls, chansons, harmonisés à 4 voix par F.A. Gevaert (à lire sur la partition).

DEGRÉ SUPÉRIEUR

J.S. BACH: L'Art de la fugue (Ed. Thomas) - J.S. BACH: Préludes et fugues, doigtés et registrés par W.T. Best. - J.S. BACH: Chorals variés, concertos. - G.F. HÄNDEL: Concertos - MENDELSSOHN: Préludes et fugues, Sonates - SCHUMANN: 6 fugues sur le nom de Bach - RITTER: L'histoire de l'orgue du XIVe et XVIIIe siècle, recueil de compositions de GABRIELI, PALESTRINA, MERULO, GUAMMI, FRESCOBALDI, FASOLO, VAN DEN GHEYN, D'ANGLEBERT, G. MUFFAT, D. BUXTEHUDE, etc. - Les chefs-d'oeuvre, anciens et modernes formant la haute littérature de l'orgue.⁽¹⁵⁾

Merkwaardig is dat de orgelmethode van Best - en niet die van Lemmens - in de drie graden de ruggengraat vormde van de opleiding. Deze methode van Best werd zelfs tot ca 1950 gebruikt aan het Lemmensinstituut in de orgelcursus van de middelbare graad bij Henri Durieux.

Het eigenlijke programma voor het examen eerste prijs orgel onderging tijdens Mailly's professoraat diverse wijzigingen:

1877:

1. Uitvoering van een verplicht werk
2. Uitvoering van een keuzewerk
3. Begeleiding *a prima vista* op zicht van een gregoriaans gezang
4. Vierstemmige uitwerking van een nummer uit *Ecole du choral* van H.F. KUFFERATH
5. Improvisatie op een gegeven melodie.

1880:

1. Uitvoering van een verplicht werk
2. Uitvoering van een keuzewerk
3. a. Begeleiding van een koraal met becijferde bas
b. Begeleiding van een koraal waarvan alleen de melodie gegeven is.
4. Uitwerken van modulaties
5. a. Uitvoering van een klein preludium in een oude toonsoort.
b. Begeleiding van een antifoon en van een psalmodie
6. Improvisatie.

1895:

1. Uitvoering van een verplicht werk
2. Uitvoering van een keuzewerk
3. a. Begeleiding van een koraal met becijferde bas
b. Begeleiding van een koraal zonder becijferde bas
c. Begeleiding van een koraal waarvan alleen de melodie gegeven is.
4. Begeleiding van een antifoon en van een psalmodie.

Wanneer men in het bezit was van een eerste prijs orgel kon men toegelaten worden tot het examen "*Diplôme de capacité*". De deelnemers dienden tevens in het bezit te zijn van een eerste prijs geschreven harmonie en van een onderscheiding voor contrapunt en fuga. Het programma werd diverse malen aangepast:

1879:

1. Uitvoering van een preludium of een fuga met pedaal, dat 15 dagen voor het examen werd opgegeven.
2. Lezing *a prima vista*
3. Uitwerking van een becijferde bas

4. Improvisatie van een preludium of een ander werk met pedaal in een opgegeven toonaard.
5. Begeleiding van een gregoriaans gezang.
6. Improvisatie van een vierstemmig contrapunt op een liturgisch motief.

1889:

1. Uitvoering van een preludium of een fuga met pedaal, dat 15 dagen voor het examen werd opgegeven.
2. Lezing *a prima vista*
3. Uitwerking van een becijferde bas
4. Improvisatie van een preludium of een ander werk met pedaal in een opgegeven toonaard.
5. Begeleiding van een gregoriaans gezang.
6. Improvisatie van een vierstemmig contrapunt op een liturgisch motief.
7. Uitvoering uit het geheugen van verschillende werken, door de examencommissie gekozen uit een repertoire van 20 composities, door de kandidaat schriftelijk voorgelegd.

1891:

1. Uitvoering van een werk, dat 15 dagen voor het examen werd opgegeven.
2. Begeleiding van een becijferde bas
3. Begeleiding van een vocaal of instrumentaal werk, doch getransponeerd in een opgegeven toonaard.
4. Harmonisatie van een vierstemmig koraal waarvan alleen de melodie en de bas of alleen de melodie gegeven is.
5. Improvisatie van een klein preludium in een kerkmodus
6. Begeleiding van een gregoriaans gezang, gekozen uit het Antifonarium
7. Uitvoering uit geheugen van verschillende werken door de examencommissie gekozen uit een repertoire van 12 composities.

Naast het *Diplôme de Capacité* kende het Conservatorium nog het *Diplôme de virtuosité* en het *Diplôme de Maîtrise*. Onder het professoraat van Alphonse Mailly diende geen enkel student zich aan voor één van beide diploma's⁽¹⁶⁾.

Alphonse Mailly organiseerde, als voorbereiding op de examens, diverse klasconcerten.

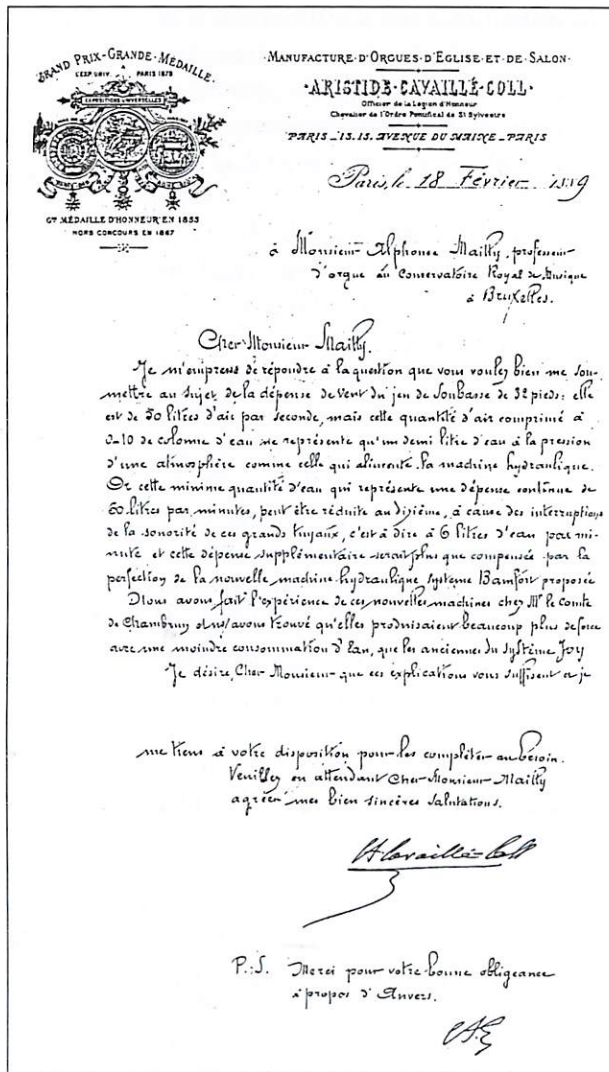
Naar aanleiding van zijn ontslag als professor orgel aan het Koninklijk Conservatorium schreef P. Sosson in *Musica Sacra*: "*Cet artiste éminent a enseigné avec un éclat incomparable et un succès incontesté pendant trente-huit ans dans le premier institut musical de notre pays. La juste célébrité*

qu'il s'est acquise et qui, depuis longtemps, a passé nos frontières, il désirait la consacrer en entreprenant, comme feu Lemmens, un voyage artistique en pays étrangers. De là, une détermination que ni les prières ni les instances d'amis dévoués n'ont pu ébranler. Au Conservatoire, M.A. Mailly ne comptait que des amis: il n'y laisse que des regrets et [...] une mission difficile à continuer."⁽¹⁷⁾

De pre-Bachse orgelliteratuur kwam nauwelijks aan bod in de concertprogramma's en de programma's van de examens eerste prijs orgel. In de voorbereidingsprogramma's tot de eerste prijs staan wel twee bundels pre-Bachse literatuur vermeld. Orgelliteratuur uit de hoog-barok werd vaak uitgevoerd. Bij de Bach- en Händel-werken werden evenwel de "beroemdste" composities uitgekozen. Triosonaten, versierde koralen (behalve enkele uitzonderingen), ... werden achterwege gelaten ten voordele van de *Passacaglia*, de *Toccaten* en *Fugen*, enkele *Preludien* en *Fugen* en de orgelconcerti van Händel. Het werk uit de tweede helft van de achttiende eeuw werd niet behandeld.

Het negentiende eeuwse repertoire werd veelvuldig bestudeerd. Naast de "bekende" werken van F. Mendelssohn, R. Schumann, F. Liszt, C. Franck en C.M. Widor, vermeldde de programma's ook werken van minder gekenden zoals L. Thiele, W.T. Best en J.G. Rheinberger. Mailly stond daarenboven toe dat heel wat werk van J.N. Lemmens en "diens leraar" A.F. Hesse werd uitgevoerd. We onderstreepten reeds dat Mailly wellicht in dezelfde lijn als Lemmens orgelles gaf. Evenals Lemmens zou hij dus belang gehecht hebben aan de vingerwisseling om een beter legatissimo-spel te bereiken. Mailly had een uitgesproken gevoel voor ritme, stond afwijzend tegenover het *tempo rubato* en bracht fantasierijke registercombinaties.

Mailly werd tevens geregeld gevraagd advies te geven bij het bouwen van orgels. Hij speelde een grote rol bij de bouw van het orgel voor de concertzaal van het Koninklijk Conservatorium. De bouw van dit orgel was - in die tijd - een zeer omstrede zaak. Mailly opteerde voor een instrument van Cavallé-Coll, zodat de overbrenging van het orgel uit het hertogelijk paleis werd afgewezen. Dit orgel werd - onder impulsen van de toenmalige directeur van het Conservatorium François Fétis - in 1866 gebouwd door Joseph Merklin. Het orgel had 54 registers verdeeld over 4 klavieren en een onafhankelijk pedaal (de gedetailleerde dispositie van dit orgel wordt achteraan afgedrukt). Het orgel werd na 1880 afgebroken en gedeeltelijk verwerkt in het orgel voor de St.-Jacob-op-de-Coudenberkerk en in het nieuwe Schyven-orgel voor het *Paleis voor Schone Kunsten*. De beslissing om een instrument van Cavallé-Coll te kiezen, veroorzaakte een storm in de Belgische orgelbouwerswereld. Op 3

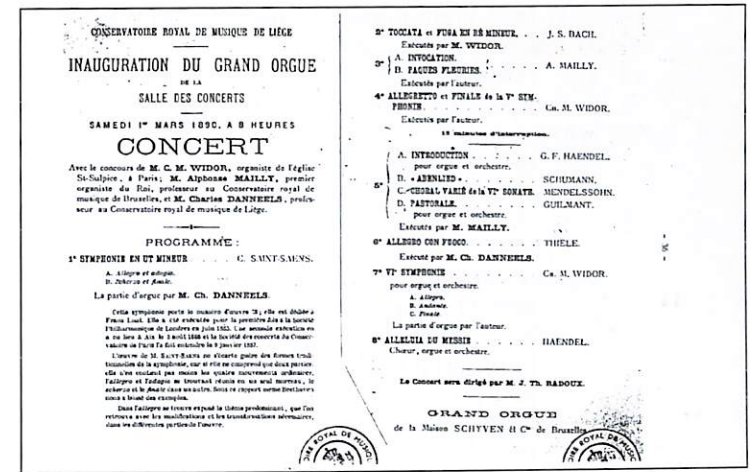
Afb. 5: Brief van A. Cavaillé-Coll aan A. Maily van 18 februari 1889

december 1878 schrijft Charles Anneessens aan de Minister: *"Il serait regrettable que la commande soit faite à une maison étrangère, et cela en dehors de toute vérification, épreuve ou comparaison sérieux avec notre fabrication nationale. Oui cette préférence serait humiliante et décourageante pour notre industrie qui défie toute concurrence tant sous le rapport de la perfection que sous celui du prix [...]".* Ook Pierre Schyven richt zich tot de Minister: *"[...] en dehors de toute vérification, épreuve ou comparaison sérieuse, on peut justement considérer cette protection, non justifiée comme étant à la fois écrasante et décourageante pour l'industrie nationale. [...]"* Dat Maily Cavaillé-Coll verkoos boven de andere orgelbouwers hoeft ons niet te verbazen: hij had een grote verering voor de Franse orgelbouwer en beiden onderhielden een heuse briefwisseling. Hierover meer echter in het decembernummer van *Orgelkunst*, wanneer de Cavaillé-Coll-orgels in België behandeld worden.

Ter gelegenheid van de nieuwbouw van het conservatorium in de Regentschapsstraat werd in 1880 door Cavaillé-Coll een nieuw orgel gebouwd in de sierlijke concertzaal. Na een eerste uitbreiding van acht registers, bepleitte Maily in diverse brieven de toevoeging van een *Soubasse 32'*. Dit *ajouterait à notre bel orgue une grande richesse et la basse fondamentale tant recherchée*, aldus Maily in 1882⁽¹⁸⁾. Eén van de technische vraagstukken waarover men vooraf klaarheid diende te hebben,

was in hoeverre de bestaande windvoorziening zonder problemen een *Soubasse 32'* zou kunnen bevoorraden. Maily vroeg het aan Cavaillé-Coll, die op 18 februari 1889 een antwoord formuleerde, waarvan copie in Afb. 6. Op 12 september 1889 werd dit register uiteindelijk geplaatst⁽¹⁹⁾.

In 1890 verzorgt hij, op uitnodiging van zijn vroegere leerling en adjunct-leraar Charles Danneels, professor orgel aan het Conservatorium te Luik, samen met Charles-Marie Widor de plechtige inspelingsconcert van het nieuwe Schyven-orgel van het Conservatorium te Luik (dispositie van dit instrument aan het eind van deze bijdrage).

Afb. 6: Programma van het inspelingsconcert van het Schyvenorgel in het Luikse Conservatorium op 1 maart 1890

IV. CHRONOLOGISCHE LIJST VAN INSPELINGSSCONCERTEN DOOR ALPHONSE MAILLY

- 1856, 4 februari, Brussel, O.-L.-Vrouw-ter-Finisterraekerkerk, nieuw orgel van Hippolyte Loret, 31 registers, drie klavieren en pedaal
- 1869, 8 oktober, Brussel, Karmelietenkerk, nieuw orgel van Joseph Merklin-Pierre Schyven, 32 registers, drie manualen en pedaal, (samen met Renard de Vilbac)
- 1870, Tienen, Sint-Germinuskerk, getransformeerd orgel van Charles Anneessens-Meunier
- 1871, 30 april, Amsterdam (NL), Mozes-en-Aaronkerk, nieuw orgel van Gebrs. Adema (Leeuwarden), (bron: KRIEK, *Organum novum*)
- 1874, november, Brussel-Laken, O.-L.-Vrouwekerk, nieuw orgel van Pierre Schyven, 51 registers, drie klavieren en pedaal, (samen met Félix Alexandre Guilmant en in aanwezigheid van Koning Leopold II)
- 1876, Doornik, Eglise St.-Quentin, nieuw orgel van Pierre Schyven
- 1876, Brussel, Koninklijk Conservatorium, nieuw studie-orgel van Pierre Schyven
- 1877, Charleroi, Eglise St.-Antoine de Padoue, nieuw orgel van Pierre Schyven
- 1879, Chatelet, Eglise SS.-Pierre et Paul, nieuw orgel van Pierre Schyven
- 1880, 9 juni, Douai (F), Eglise St.-Jacques, nieuw orgel van Pierre Schyven, 44 registers, drie klavieren en pedaal (opmerking: van dit orgel bestaat een plaatopname waarop J.- Ph.

Mesnier de *Toccata en ré min.* (1873) alsook de *Prélude funèbre* van Mailly speelt (opname 1986); referentie: *Autour des orgues de Douai 2*, LP BF 860910 & 11, uitg. *Assoc. Douaisienne des Amis des Orgues*; werd gerecenseerd in *Orgelkunst*)

- 1880, 14 juli, Brussel, Koninklijk Conservatorium, nieuw orgel van Aristide Cavallé-Coll, 44 registers, drie klavieren en pedaal
- 1880, Brussel, Belgische Tentoonstelling, nieuw orgel van Pierre Schyven
- 1884, 29 september, Antwerpen, Feestzaal van de Burgerkring, nieuw orgel van Pierre Schyven
- 1885, Malonne, Chapelle de l'Institut St.-Berthuin, nieuw orgel van Pierre Schyven
- 1886, Halle, St. Martinusbasiliek, nieuw orgel van G. Stahlhuth
- 1890, Kortrijk, St-Maartenskerk, nieuw orgel, 38 registers, drie klavieren en pedaal
- 1890, 1 maart, Luik, Koninklijk Conservatorium, nieuw orgel van Pierre Schyven, 46 registers, drie klavieren en pedaal (samen met Charles-Marie Widor en Charles Danneels)
- 1891, 17 december, Antwerpen, O.-L.-Vrouwekathedraal, nieuw orgel van Pierre Schyven, 91 registers, vier klavieren en pedaal, (samen met Charles-Marie Widor et Joseph Callaerts)
- 1903, Lille (F), Eglise St.-Sauveur, nieuw orgel van Salomon Van Bever
- 1904, Brugge, Karmelietenkerk, vernieuwing door Salomon Van Bever, (samen met Edouard Joseph Danneels)
- 1904, 6 september, Chèvremont, Basilique Notre-Dame, orgel van Kerkhoff (samen met Charles Danneels)
- 1906, Brussel-Elsene, Paters van het Heilig Sacrament, nieuw orgel van F. Goll, (SCH)
- 1910, 10 mei, Brussel-Etterbeek, Dominikanen (Renaissancelaan aan Jubelpark), nieuw orgel van Van Bever (bron: *Musica Sacra*), (opmerking: Mailly was toen 77 jaar!)

V. LIJST VAN DE COMPOSITIES VAN ALPHONSE MAILLY⁽²⁰⁾

A. KAMERMUZIEK

1. *Fantasie dramatique* (in fa klein)
 - orgel, celli en contrabas
 - opgedragen aan Peter Benoit
 - uitgegeven bij G. Schirmer New York in 1905 (nummer 17947c)
2. *Méditation (sur ma première pensée musicale)* (in Re groot)
 - viool en orgel
 - opgedragen aan William Thompson
 - uitgegeven bij Schott Frères, Brussel in 1905 (S.F. 5145)⁽²¹⁾
3. *Sérénade française* (in Fa groot)
 - fluit, piano en harmonium
 - opgedragen aan Sigfrid Karg-Elert
 - uitgegeven bij Schott Frères Brussel (S.F. 5468)

B. HARMONIUM

1. *Six morceaux caractéristiques pour harmonium (opus 3)*
 - a. *La rêverie*
 - b. *Le badinage*
 - c. *Le crépuscule*
 - d. *La pastorale*
 - e. *L'angélus*
 - f. *La fête villageoise*
 - opgedragen aan Marguerite de Cluzeau
 - uitgegeven bij Schott Frères Brussel (S.F. 1347 1-6)

C. ORGEL

1. *Grand choeur*
 - in Fa # groot
 - opgedragen aan Amédée Reuchsel (behaalde in 1896 de eerste prijs orgel)
 - uitgegeven bij Schott Frères Brussel 1913 (S.F. 5591)
2. *Elégie*
 - in Mi b groot
 - opgedragen aan Adolphe Locher
 - uitgegeven bij Schott Frères Brussel 1911 (S.F. 5497)
3. *Esquisse*
 - in Do groot
 - opgedragen aan Edouard Danneels (behaalde de eerste prijs orgel in 1889)
 - uitgegeven bij Augener Ltd. in Londen (nummer 13700)
4. *Méditation (sur ma première pensée musicale)*
5. *Trois morceaux pour orgue*
 - uitgegeven bij Henry Lemoine et Cie Parijs-Brussel (H.9805-H.9807)
 - a. *Invocation*
 - in Mi groot
 - opgedragen aan Auguste Wiegand
 - b. *Andante con moto*
 - in re klein
 - opgedragen aan François Schijven
 - c. *"Christmas-musette"*
 - in sol groot
 - opgedragen aan Paul Trillat (behaalde de eerste prijs orgel in 1872)
6. *Three Organ Pieces*
 - uitgegeven bij Augener & Co te Londen (nr. 8716)⁽²²⁾
 - a. *Méditation*
 - in Si groot
 - opgedragen aan Gaston Berardi

b. *Toccata*

- in re klein
- vermoedelijk in 1869 gecomponeerd
- opgedragen aan William Thomas Best

c. *Pâques fleuries*

- in Sol groot
- vermoedelijk in 1877 gecomponeerd
- opgedragen aan Paul de Change

7. *Three Organ Pieces*

- uitgegeven door Augener Ltd Londen (8721)⁽²³⁾

d. *Prélude funèbre*

- in sol klein
- opgedragen aan Marie Spruyt

e. *Marche solennelle*

- in Do groot
- opgedragen aan Armand Verreyt

f. *Cantilène*

- in La b groot
- opgedragen aan Jean-Baptiste De Pauw
- behaalde in 1872 de eerste prijs orgel en in 1873 het *Diplôme de Capacité*

8. *Prélude*

- in Re groot
- Alfred Coppenrath's Verlag⁽²⁴⁾
- ontleend aan de 3e beweging van de Sonate in re klein

9. *Sonate (opus 1)*

- in re klein
- opgedragen aan François Joseph Fétis
- uitgegeven door Schott Frères Brussel (S.F. 1380)

10. *En toi est le repos*

- in Fa groot
- opgedragen aan Daniel Eusebio (behaalde in 1882 de eerste prijs orgel)
- uitgegeven Augener Ltd Londen (13270)

D. HARMONIUM OF ORGEL

1. *Élévation*

- in Sol groot
- opgedragen aan J. Joubert
- gepubliceerd in J. JOUBERT, *Les Maîtres contemporains de l'orgue*⁽²⁵⁾

2. *Noël*

- in Do groot
- opgedragen aan Louis De Bondt (eerste prijs orgel in 1898)
- gepubliceerd in J. JOUBERT, *Les Maîtres contemporains de l'orgue*

3. *Deux prières*

- opus 2
- opgedragen aan Lemmens
- uitgegeven door Schott Frères Brussel (14313)

E. PIANO

1. *Badinerie*

- in Re groot
- opgedragen aan Gabriëlle Delmotte
- uitgegeven door Schott Frères Brussel (S.F. 5245)

2. *La chasse*

- Opus 18
- in Re groot
- opgedragen aan Mary Sandenbergh-Matthiesen
- uitgegeven door August Cranz Brussel (A.C. 36943)⁽²⁶⁾

3. *Dimanche matin*

- in Re groot
- opgedragen aan Gabriëlle Sovet
- uitgegeven door Schott Frères Brussel 1905 (S.F. 5190)

4. *Etude de concert*

- in La b groot
- opgedragen aan Auguste Wiegand
- uitgegeven door August Cranz Hamburg (A.C. 36960)

5. *Quatre petites pièces pour piano*

- uitgegeven door Schott Frères Brussel (S.F.2680 tot 2683)

a. *Feuillet d'album*

- in sol klein
- opgedragen aan mevrouw Devaux

b. *Valse mélancolique*

- in si b klein
- opgedragen aan mevrouw van Soust de Borkenfeldt

c. *Causerie*⁽²⁷⁾

- in Re groot
- opgedragen aan Mevrouw de Barones Prisse

d. *La sérénade de Colas*

- in Do groot
- opgedragen aan Gertrude Sweetman

F. BEWERKINGEN VAN COMPOSITIES VAN ALPHONSE MAILLY

1. *Causerie*

- voor cello (of altviool) en piano door Herman Ritter

2. *Méditation (sur ma première pensée musicale)*
 - voor cello (of altviool) en piano door Hugo Becker (1863-1947)
3. *Impressions d'avril*
 - voor harp door Edouard Mailly

G. BEWERKINGEN VAN COMPOSITIES DOOR ALPHONSE MAILLY

Deux transcriptions pour orgue seul:

1. *Adagio du VIIIe concerto de G.F. Händel*
 2. *Sinfonie de la 29e cantate de J.S. Bach*
 - opgedragen aan F.A. Gevaert
 - Schott Frères Brussel 1908 (S.F. 5317 1-2)

VI. LEERLINGEN VAN ALPHONSE MAILLY'S ORGELKLAS AAN HET KONINKLIJK CONSERVATORIUM TE BRUSSEL

A. CHRONOLOGISCHE LIJST VAN DE LEERLINGEN DIE EEN EERSTE PRIJS PIANO BEHAALDEN

- 1866 Félix PARDON
 Edouard SAMUEL
- 1870 Charles NEYTS
 Alfred TILMAN⁽²⁸⁾
- 1873 Edgard TINEL⁽²⁹⁾

B. CHRONOLOGISCHE LIJST VAN DE LEERLINGEN DIE EEN EERSTE PRIJS ORGEL BEHAALDEN

- 1870 Adolphe WOUTERS⁽³⁰⁾
- 1872 Jean-Baptiste DE PAUW⁽³¹⁾
 Paul TRILLAT⁽³²⁾
- 1873 Louis ROSOOR⁽³³⁾
- 1874 Henri VASTERSAVENDTS
 Louis MAES⁽³⁴⁾
- 1876 Auguste VASTERSAVENDTS
 Jean-Baptiste COPPENS⁽³⁵⁾
 Auguste BLANPAIN

- 1877 Charles DANNEELS⁽³⁶⁾
 Verplicht werk: *Fuga in F* van W.T. BEST
 Keuzewerk: *Passacaglia* van J.S. BACH
- 1879 Léon DUBOIS⁽³⁷⁾
 Verplicht werk: *Intermezzo uit een sonate* van J.G. RHEINBERGER
 Keuzewerk: *Preludium en Fuga in a* van J.S. BACH
- 1880 Philippe FLON⁽³⁸⁾
 Verplicht werk: *Studie in canonvorm* van R. SCHUMANN
 Keuzewerk: *Introdectie en allegro uit sonate in d* van F.A. GUILMANT
- Léon SOUBRE
 Keuzewerk: *Fuga op B.A.C.H.* van R. SCHUMANN
- 1881 Jean-Baptiste VAN RUYSEVELT
 Verplicht werk: *Fuga in c* van J.S. BACH
 Keuzewerk: *Choral varié uit de zesde sonate* van F. MENDELSSOHN
- Gérard NAUWELAERS
 Keuzewerk: *Allegro con brio uit de vijfde symfonie* van C.M. WIDOR
- 1882 Victor VANDENDRIESSCHE
 Verplicht werk: *Fuga in C* van J.S. BACH
 Keuzewerk: *Thème varié* van L. THIELE
- Daniël EUSEBIO⁽³⁹⁾
 Keuzewerk: *Preludium in Mi b* van J.S. BACH
- 1883 Alphonse BAUVAIS⁽⁴⁰⁾
 Verplicht werk: *Toccatà in F* van J.S. BACH
 Keuzewerk: *Thème varié* van L. THIELE
- Louis JURION
 Keuzewerk: *Preludium en Fuga* van L. THIELE
- 1884 Alphonse SEUTIN⁽⁴¹⁾
 Verplicht Werk: *Preludium en Fuga in G* van J.S. BACH
 Keuzewerk: *Concert-Satz 1* van L. THIELE
- Auguste DE BOECK⁽⁴²⁾
 Keuzewerk: *Concert-Satz 2* van L. THIELE
- Valentin NEUVILLE⁽⁴³⁾
 Keuzewerk: *Andante* van A. MAILLY
- 1885 Maurice DE KEMPER
 Verplicht werk: *Preludium en Fuga in c* van J.S. BACH
 Keuzewerk: *Pastorale* van F.A. GUILMANT
 Keuzewerk: *Concertstudie* van A.F. HESSE
- 1886 Léandre VILAIN⁽⁴⁴⁾
 Verplicht Werk: *Freludium en Fuga in G* van J.S. BACH
 Keuzewerk: *Konzertstück* van L. THIELE
- François MARIEVOET
 Keuzewerk: *Pastorale* van F.A. GUILMANT
- 1887 Alfred WOTQUENNE⁽⁴⁵⁾
 Verplicht Werk: *Preludium en Fuga in G* van J.S. BACH
 Keuzewerk: *Allegro con brio uit de Symfonie in Fa* van C.M. WIDOR
- Octave DEVAERE⁽⁴⁶⁾
 Keuzewerk: *Thème varié* van L. THIELE

- 1888 Eugène ANDLAUER
Verplicht Werk: *Preludium en Fuga in C* van J.S. BACH
Keuzewerk: *Allegro uit de zesde symfonie* van C.M. WIDOR
- 1889 Joseph SMETS
Verplicht werk: *Toccata in F* van J.S. BACH
Keuzewerk: *Allegro vivace uit de vijfde symfonie* van C.M. WIDOR
Edouard DANNEELS⁽⁴⁷⁾
Keuzewerk: *Konzertstück* van L. THIELE
- 1890 Rodolphe DENEUFBOURG
Verplicht werk: *Toccata in F* van J.S. BACH
Keuzewerk 1: *Koraal "Vor deinem Tron tret'ich"* van J.S. BACH
Keuzewerk 2: *Introdactie uit het 7e Concerto* van G.F. HÄNDEL
- 1891 Conrad Charles GORTEBEEK
Verplicht werk: *Toccata in F* van J.S. BACH
Keuzewerk 1: *Koraal* van J.S. BACH
Keuzewerk 2: *Introdactie uit het zevende concerto* van G.F. HÄNDEL
Louis DECLERCQ
Keuzewerk: *Passacaglia* van J.S. BACH
Auguste Gérard BYL
Keuzewerk: *Toccata in F* van J.S. BACH
- 1893 Alphonse DENEUFBOURG
Verplicht werk: *Preludium in h* van J.S. BACH
Keuzewerk: *Toccata* van J.S. BACH
- 1894 Gabriëlle DELMOTTE⁽⁴⁸⁾
Verplicht werk: *Preludium in mi b* van J.S. BACH
Keuzewerk 1: *Koraal* van J.S. BACH
Keuzewerk 2: *Introdactie uit het zevende concerto* van G.F. HÄNDEL
Léonard CHALK
Keuzewerk: *Pièce héroïque* van C. FRANCK
Julien DUSOLEIL
Keuzewerk: *Choral varié uit de zesde sonate* van F. MENDELSSOHN
- 1895 Jules VAN DYCK⁽⁴⁹⁾
Verplicht werk: niet vermeld
Keuzewerk: *Thème varié* van L. THIELE
Rachel HOFFMANN
Keuzewerk: *Passacaglia* van J.S. BACH
- 1896 Amédée REUCHSEL⁽⁵⁰⁾
Verplicht werk: *Preludium in mi b* van J.S. BACH
Jean JANSSENS
Léon GUILLAUME
- 1897 Charles SCOTT⁽⁵¹⁾
Verplicht werk: *Prelude uit koraal "Schmücke dich, o liebe Seele"*
van J.S. BACH
- 1898 Louis DE BONDT⁽⁵²⁾
Verplicht werk: *Fuga in G* van J.S. BACH
Louis VERBRUGGEN
Félix PLATTEAU

- Charles GRAS⁽⁵³⁾
- 1901 Léon JADIN⁽⁵⁴⁾
Verplicht werk: *Toccata in C* van J.S. BACH
Joseph KOLLER
Armand BERTEAU
- 1902 Charles COURBOIN⁽⁵⁵⁾
Verplicht werk: *Fuga in G*
Grégoire JOORIS⁽⁵⁶⁾
Georges MERTENS
Charles BREWAEYS
- 1903 Henry SARLY⁽⁵⁷⁾
Verplicht werk: *Toccata in C*
Maurice GEERAERT
Bernard TEN CATE
Eugène GUILLAUME
- 1905 Emile DE KOSTER
Victor PAQUAY
- 1906 Alfred MAHY⁽⁵⁸⁾
Joseph SIRAOX
Adolphe DE GRAEVE⁽⁵⁹⁾
Jules LERINCKX⁽⁶⁰⁾

C. CHRONOLOGISCHE LIJST VAN DE LEERLINGEN DIE EEN BEKWAAMHEIDSDIPLOMA ORGEL (*DIPLÔME DE CAPACITÉ*) BEHAALDEN IN DE KLAS VAN ALPHONSE MAILLY

- 1873 Jean-Baptiste DE PAUW
Keuzewerk: *Preludium en fuga in c* van J.S. BACH⁽⁶¹⁾
- 1881 Charles DANNEELS
Verplicht werk: *Toccata en fuga in d* van J.S. BACH
Repertoire:
Preludium en fuga in g van J.S. BACH
Preludium en fuga in e van J.S. BACH
Passacaglia van J.S. BACH
Fuga in D van J.S. BACH
Preludium in H van J.S. BACH
Capriccio van G. FRESCOBALDI
Aria van G.F. HÄNDEL
Marche triomphale van J.N. LEMMENS
Andante varié van J.N. LEMMENS
Fanfare van J.N. LEMMENS
Sonate in d van A. MAILLY
Scherzo van C.M. WIDOR
Adagio van C.M. WIDOR
Finale van C.M. WIDOR

Allegro uit de tweede sonate van F. MENDELSSOHN
Andante uit de zesde sonate van F. MENDELSSOHN
Transcripties van W.T. BEST⁽⁶²⁾

1889 Léandre VILAIN

Verplicht werk: *Passacaglia* van J.S. BACH

Repertoire:

Fuga in D (1ste suite nr. 2) van J.S. BACH
Fuga in d (2de suite nr. 9) van J.S. BACH
Fuga in G (2de suite nr. 11) van J.S. BACH
Fuga in g (2e suite nr. 12) van J.S. BACH
Fuga in c van J.S. BACH
Fuga in g van G.F. HÄNDEL
Zesde Sonate van F. MENDELSSOHN
Variaties in As van L. THIELE
Andante in Bes van A. MAILLY
Méditation in van H.A. MAILLY
Pâques fleuries van A. MAILLY
Allegro uit de symfonie in g van C.M. WIDOR
Allegro uit de symfonie in f van C.M. WIDOR
Scherzo van C.M. WIDOR
Pastorale in G van C.M. WIDOR
Adagio in C van C.M. WIDOR
Allegro in h van F.A. GUILMANT
Cantilène in a van F.A. GUILMANT
Pastorale in van A SALOME
Marche funèbre van L. VILAIN⁽⁶³⁾

1891 August DE BOECK

Verplicht werk: *Preludium en fuga in Es* van J.S. BACH

Repertoire:

Preludium en fuga in f van J.S. BACH
Preludium en fuga in e van J.S. BACH
Fuga in D van J.S. BACH
Preludium in G van J.S. BACH
Allegro maestoso in a van G.F. HÄNDEL
Aria van G.F. HÄNDEL
Allegretto en andante uit de vierde sonate van F. MENDELSSOHN
Konzertstück in es van L. THIELE
Élévation van G. FRESCOBALDI
Marche triomphale van J.N. LEMMENS
Finale uit de vijfde symfonie van C.M. WIDOR
Mélodie van SALOME⁽⁶⁴⁾

D. CHRONOLOGISCHE LIJST VAN ALPHONSE MAILLY'S ASSISTENTEN

Jean-Baptiste DE PAUW
Louis MAES

oktober 1871 tot juli 1879
september 1874 tot juli 1877

Charles DANNEELS
Edouard SAMUEL
Jean-Baptiste COPPENS
Léon SOUBRE
Léon DUBOIS
Maurice Laurent DE KEMPER
Alfred WOTQUENNE
Auguste DE BOECK
Gérard NAUWELAERS
Léandre VILAIN
Anténor STEVENS
Charles HENUSSE

september 1877 tot juli 1887
oktober 1877 tot circa 1886
september 1878 tot juli 1882
september 1879 tot circa 1885
circa 1881 tot circa 1882
september 1885 tot juli 1886
circa 1886 tot circa 1887
september 1887 tot juli 1903
september 1887 tot juli 1888
september 1887 tot juli 1889
september 1890 tot juli 1904
september 1895 tot november 1902

E. LIJST VAN DE STUDENTEN DIE ORGEL VOLGDEN BIJ ALPHONSE MAILLY MAAR GEËEN EERSTE PRIJS BEHAALDEN

ABRAS Gustave
ANTOINE Charles
BARRART Marianna Alice
BERNIAUX Désiré
BOCKSTAEL Arthur
BOECKAERTS Hubert
BOTTE Charlotte
CARPAY Henri
CLEEREMANS Frederik
CLEMENT Edmond⁽⁶⁶⁾
CORROY Louis
CSEENS Joseph
DAMAN François
DEBEU Charles
DECAFFMEYER Edouard
DEDECKER Jean-Baptiste
DE KNOP Pierre
DELCOURT Edmond
DEMERLIER Louis
DE MOL François⁽⁶⁷⁾
DENEUFBOURG Emile
DE RAEDEMAECKER André
DERBRANDRINGHIEN Firmin
DE TENDER Edmond
DEVILLE André
DUBOIS Fernand
DUQUESNE Georges
EYGELSHOEVEN Louis
GILLES Félix

ANNEESSENS Ernest
BARDET Emile
BENNETT James Sterndale
BIARENT Adolphe
BODSON Ernest
BONSEREZ Ludovic
BROHEZ Léon
CARPAY Jean
CLEMENT Arthur⁽⁶⁵⁾
CORNELIS Jules
CREMERS Edouard
CUSNER Sina
DANDUMONT Alphonse
DEBLANC Modeste Alphonse
DECAMPS Emile
DE GABIOLA Y LAZPITA Bernard
DE KOSTER Louis
DEMAEGHT Marie
DE MERTEN Paul
DEMOULIN Zéphirin
DE PAUW Charles
DE RAEYMACKER Henri
DE RUYT Pierre
DE TENDER Octave
DOCQUIER Anna
DUBUQUOIT Joseph
EGGERS Jules
GALIOT Marie
GLORIEUX Robert

GOFFINET Albert
 GRAVAND Félix
 HAESBEYT Emile
 HENNUSSE Charles
 HINNENS Ferdinand
 HOZE Coryn
 JACKMANN WHITE Joseph
 JIMINEZ NUNEZ Henri
 LECLERCQ Armand
 LEGRAND Jean
 LETONDAL Arthur
 LOUIS Henri
 MAILLY Edouard
 MARLIERE George
 MERCIEZ Charles
 MONESTEL Alexandre
 NEUVILLE Georges
 OPSOMER Jacques⁽⁶⁹⁾
 RASPE Camille
 SCHIJVEN François
 SEURE Armand
 SOETE Victor
 SPENSER Emile
 TYSSSEN Joseph
 VAN DEN ABEELE Henri
 VANDEPLAS Arthur
 VAN DESSEL Léon
 VAN GEYSEGHEM Petrus Carolus
 VANNESTE Richard
 VASTERSAVENDTS Joseph
 VERROILST Gustave
 WANTHY Edgard
 WECKESSER Charles
 WILLOX Pierre

GOOSSENS Paul
 HACKS Gustave
 HANCE Pierre
 HERBERT Georges
 HOYOIS Fernand
 HUMPREY Henri
 JADIN Pierre-François
 LATOUCHE Digby
 LEFEVRE Pierre
 LEMPERS Leonard
 LIBOTTON Eugène
 MACAUX Léopold
 MARIVOET Louis
 MAYOR Gustave
 MOULAERT Raymond⁽⁶⁸⁾
 MURRAY Henry
 NOLET DE BRAUWERE VAN STEELAND Charles
 PINILLA Alfonso
 RUDA Maurice
 SCOHY Ursmar
 SIMAR Jean Julien⁽⁷⁰⁾
 SOTTIAUX Henri
 TINEL Pierre Edmond
 VALCKENAERE Joseph⁽⁷¹⁾
 VAN DEN EYNDE Edouard Daniel
 VANDERHAEGHEN Philippe
 VAN DE WIEL Georges
 VAN KERSCHAEVER Emile⁽⁷²⁾
 VANSTYVOORT Karl
 VERMANDERE Joseph
 VOUSURE Louis
 WANTHY Victor
 WEYTS Henri
 WYCKMANS Edmond

VII. DISPOSITIES

A. HET PIETER-JAN DE VOLDER-ORGEL IN HET CONSERVATORIUM TE BRUSSEL

De motivering voor de aankoop van het eerste orgel voor het *Koninklijk Conservatorium* te Brussel wordt beschreven in P. RASPE, *François-Joseph Féty et les progrès de la facture d'orgue en Belgique (1820-1870)*.

Op 6 februari 1836 vermeldt het register van het conservatorium de aankoop van het orgel, op 4 april 1836 de betaling en op 17 september 1836 de overdracht van het nieuwe orgel. De dispositie van het eerste orgel, gemaakt door Pieter-Jan De Volder in 1836, voor het *Koninklijk Conservatorium* te Brussel, is overgenomen uit A. VANDER LINDEN, *L'ancien orgue du Palais des Académies*, in: *Mededelingen van de Koninklijke Belgische Academie. Klasse der schone kunsten*, XXXVII, 1955, p. 45.

Dispositie

Grand orgue	Positif avec boîte
Pédale accrochée	
Cornet (5 rangs)	Montre supérieure (2 pieds)
Montre supérieure (2 pieds)	Prestant (2)
Prestant (4)	Bourdon (8)
Bourdon (8)	Flûte (4)
Flûte (4)	Quarté de nazard (2)
Nazard (2)	Hautbois supérieur (2)
Fourniture (3 rangs)	
Trompette basse (8 pieds)	
Trompette supérieure (2)	
Cromorne supérieure (2)	

De windlade van het oorspronkelijke *grand orgue* met acht slepen, waarvan één gedeeld (sleef van de trompet), samen met de pijpen van de *Bourdon 8*, *Flûte 4*, *Prestant 4* en *Trompette 8* bevinden zich te Grimbergen in de H.-Hartkerk (Verbrande Brug - Heienbeek). Zie hiervoor: A. FAUCONNIER EN P. ROOSE, *Het historisch orgel in Vlaanderen*, dl. IIa: *Brabant. Arrondissement Halle-Vilvoorde*, Brussel, 1975, p. 140-145.

B. HET HIPPOLYTE LORET-ORGEL IN DE FINISTERRAEKERK TE BRUSSEL

De dispositie van het orgel van Hippolyte Loret, gedateerd op 1848 voor de Finisterraekerk te Brussel en ingespeeld op 4 februari 1856, is ontleend aan J.-P. FÉLIX, *Catalogue de l'exposition "Orgues de Bruxelles et de l'Ecole Bruxelloise"*, Brussel, 1979, p. 20, uitgegeven door de auteur ter gelegenheid van de *Internationale orgelweek* te Brussel van 29 oktober tot 4 november 1979 (in het kader van de festiviteiten rond het millenium van de stad Brussel).

Dispositie

Positif (1 ^{ste} klavier)	Grand Orgue (2 ^{de} klavier)	Bombarde (3 ^{de} klavier)	Pédale
Bourdon 16	Montre 16	Flûte traversière 8	Contrebasse 16
Salicional 8	Bourdon 16	Trompette 8	Soubasse 16
Flûte harmonique 8	Montre 8	Mélophone 4	Bombarde 16
Bourdon 8	Flûte 4	Clairon 4	Violon bas 8
Trompette 8	Viola di gamba 8	Plein jeu V	Trompette 8
Basson- Hautbois 8	Prestant 4	Cornet IV b - V d	Octave basse 4
Fugara 4	Flûte pyramidale 4		Clairon 4
Voix céleste 4			

Pédales de combinaison:

Appel des jeux d'anches du G.O.

Appel des jeux de fonds du G. O. au klavier de Pédales

Appel des jeux d'anches au klavier de Bombarde aux Pédales

Accouplement du Positif au G.O.

Accouplement du Klavier de Bombarde au G.O.

Pédale d'expression

Tremolo

- manuaalomvang: C - g3

- pedaalomvang: C - d1

C. HET MERKLIN-SCHÜTZE-ORGEL IN HET PALEIS DER ACADEMIEËN

Christian Girschner gaf vanaf het begin van zijn leraarsopdracht in 1842 de orgelcursus op het orgel van de Augustijnenkerk. Lemmens kreeg hier orgelondericht, alvorens er vanaf 1848 zelf leraar te worden. Fétis en Lemmens deden vanaf ca 1850 op steeds indringender wijze hun beklag over de toestand van het orgel, onderhouden door H. Loret. De noodzaak van een nieuw instrument drong zich steeds meer op. De Sint-Goedele-kathedraal werd door de orgelcommissie beschouwd als een goede plaats, maar er bleven onoverkomelijke bezwaren vanwege de gouverneur van de provincie, die mee zou helpen bij de financiering. Uiteindelijk werd een consensus bereikt om het orgel te plaatsen in de zaal van het vroegere *Palais Ducal*, het huidige *Palais der Academieën*. Terzelfdertijd kwam daarmee een oplossing voor de repetities en de concerten van het conservatorium en dit na diverse omzwervingen in de concertzaal van de *Grand concert*, de *Société de la Loyauté* en de *Grande-Harmonie*.

Uit een rapport van 27 november 1861 aan de bevoegde minister blijkt dat twee klavieren van het nieuwe Merklin-Schütze-orgel waren opgesteld. In 1866

was het volledige instrument af. Het groot concertorgel van het *Koninklijk Conservatorium* te Brussel had dan vier klavieren: het *positif*, *grand orgue*, *bombarde & récit* en het pedaal, in totaal 54 registers. Opmerkelijk was de *plein jeu progressif* van zes, een grote cornet van vier en een fournitue van drie rangen, een 32'-register, twaalf 16'-tongwerken - sommige met doorslaande tongen - twee en twintig 8'-registers, tien 4'-registers en een doublette 2'. Een Barker-machine zorgde voor een soepeler pneumatische overbrenging. Het geheel telde 3.087 pijpen. Dit instrument werd ingespeeld op 7 mei 1866 met de creatie van de *Fantaisie symphonique* voor orgel en orkest van F.-J. Fétis met J.-N. Lemmens aan het orgel. Het handschrift van dit werk, waarop enkele registratieaanduidingen zijn aangebracht, bevindt zich in de bibliotheek van het Brusselse conservatorium, evenals een gedrukte directiepartituur. Het eindrapport van 19 mei 1866 vermeldt de heren: Fallon, Benders, Fétis, Stevens, Lemmens, Van Elewijck en A. Mailly. De orgelleerlingen van Lemmens en vanaf 1869 van Mailly studeerden op dit instrument en speelden er hun examens. Vanaf 1876 ijverde F.-A. Gevaert, directeur, hierbij gesteund door Alphonse Mailly voor een nieuw groot orgel in de nieuwe gebouwen van het conservatorium, gelegen in de Regentschapsstraat, (waar in datzelfde jaar een tweeklaviers studieorgel van Pierre Schyven werd geplaatst). Zij wezen de overbrenging van het grote Merklin-orgel af en drongen overtuigend aan op de aankoop van een Cavaillé-Coll-orgel. De bovenvermelde gegevens evenals de hierna volgende dispositie komen uit A. VANDER LINDEN, *L'ancien orgue du Palais des Académies*, in: *Mededelingen van de Koninklijke Belgische Academie. Klasse der schone kunsten*, XXXVII, 1955, p. 43-67.

Dispositie volgens de voormelde publicatie

Positif	Grand Orgue	Bombarde	Récit	Pédale
Flûte 8	Violo de Gambe 8	Clairon 4	Bourdon 16	Soubasse 16
Bourdon 8	Grosse Flûte 8	Trompette 8	Flûte oct. 8	Flûte 8
Salicional 8	Bourdon 8	Bombarde 16	Bourdon 8	Bourdon 8
Prestant 4	Bourdon 16	Cornet	Violoncelle 8	Violon 16
Flûte 4	Montre 8	Prestant 4	Voix Céleste 8	Gamba 8
Doublette 2	Montre 16	Flûte 8	Flûte oct. 4	Flûte 4
Clarinette 8	Nazard 3	Bourdon 16	Cor Anglais 8	Gamba 4
Trompette 8	Prestant 4	Principal 8	Voix Humaine 8	Flûte 16
	Plein-Jeu		Basson Hautbois 8	Clairon 4
	Basson 16		Trompette 8	Trompette 8
	Clairon 4		Ophicléide 16	Basson 8
	Trompette 8		Fourniture	Bombarde 16
				Basson 16
				Soubasse 32

Schikking van pedalen voor koppelingen en *jeux de combinaison*

Accouplement des Claviers à mains sur le Pédalier	Accouplement des claviers	Pédales d'introduction
Positif au Pédalier	Positif au Grand orgue	Combinaison Grand orgue
Grand orgue au Pédalier	Grand orgue à la machine	Combinaison Bombarde
Bombarde au Pédalier	Bombarde au Grand orgue	Combinaison du Récit
Récit au Pédalier	Récit au Grand orgue	Combinaison du pédalier
		Trémolo
		Expression

- manuaalomvang: C - g3

- pedaalomvang: C - f1

D. HET PIERRE SCHYVEN-ORGEL VAN HET CONSERVATORIUM TE LUIK

In *Pierre Schyven & Cie, Orgue monumental de la cathédrale d'Anvers*, Brussel, 1892, p. 66-68 (anastatische heruitgave van SIC, Brussel, 1985) staat de dispositie afgedrukt van het orgel, door Schyven gebouwd in de concertzaal van het *Conservatoire Royale* te Luik. Ze wordt hier integraal overgenomen, weliswaar in een enigszins gewijzigde voorstelling.

Dispositie

Positif (1 ^{ste} klavier)	Grand orgue (2 ^{de} klavier)	Récit expressif (3 ^{de} klav.)	Pédale
Flûte 8	Montre 16	Bourdon 16	Contrebasse 16
Salicional 8	Bourdon 16	Flûte harmonique 8	Sousbasse 16
Montre 8	Gambe 16	Dolciana 8	Quintaton 12
Gemshorn 8	Principal 8	Bourdon 8	Flûte 8
Flûte 4	Flûte harmonique 8	Voix Céleste 8	Flûte 4
Prestant 4	Bourdon 8	Unda maris 16	Bombarde 16
Dolciana 4	Gambe 8	Flûte 4	Trompette 8
Doublette 2	Flûte 4	Doublette 2	Clairon 4
Nazard 3	Prestant 4	Fourniture 4 r	
Cor anglais 8	Cornet 5 r	Trompette harmonique 8	
Clarinetten 8	Fourniture 5 r	Basson hautbois	
Trompette 8	Bombarde 16	Voix humaine 8	
	Trompette 8		
	Clairon 4		

Pédales de combinaison

Tonnerre

Réunion du pos. au pédalier

- du grand orgue
- du gr. orgue à la machine
- du récit au pédalier
- du positif au grand orgue

- du récit au grand orgue
- de l'octave grave. Récit au grand orgue

Expression

Forte général

Combinaison positif

- du grand orgue
- du récit
- du pédalier

Tremolo

- manuaalomvang: C-g3

VOETNOTEN

⁽¹⁾ Op deze plaats wensen wij een hartelijk dankwoord te richten aan Kamiel D'Hooghe, zonder wiens enthousiaste medewerking deze bijdrage nooit in de vorm had kunnen verschijnen die ze nu gekregen heeft.

⁽²⁾ P. RASPE, *François-Joseph Fétis et les progrès de la facture d'orgue en Belgique (1820-1870)*.

⁽³⁾ ° Breslau 30 augustus 1809 - + Breslau 5 augustus 1863) studeerde bij Rinck, Hummel en Spohr. Als organist in de St.-Elisabethkerk en St.-Bernhardinkerk ondernam hij talloze concertreizen. In 1844 speelde hij op het inauguratie-concert van het orgel in St. Eustache te Parijs.

⁽⁴⁾ We verwijzen hier ondermeer naar het werk van O. OCHSE, *Organists and Organ Playing in Nineteenth-Century France and Belgium*, Bloomington-Indianapolis, 1994, p. 161 e.v.

⁽⁵⁾ Met betrekking tot dit artikel baseerden we ons in hoofdzaak op de eindverhandeling van G. CALLAERT, *Jean Alphonse Ernest Mailly (1833 - 1918). Orgelpedagoog en componist*, (Onuitgegeven licentiaatsverhandeling Oudheidkunde en Kunstgeschiedenis), Leuven, 1985. We verwijzen tevens naar het werk van O. OCHSE, *o.c., passim*. Tevens dienen we een heel recent werk, gepubliceerd in opdracht van het Provinciebestuur van West-Vlaanderen te vermelden: L. LANNOO EN K. D'HOOGHE, *West-Vlaamse orgelklanken*, Brugge, 1997. In dit prachtig werk wordt de orgelwereld in de provincie West-Vlaanderen in beeld en klank op een enig mooie wijze voorgesteld. Na een - overigens uitermate mooi geïllustreerde en gedocumenteerde - reis onder leiding van Luc Lannoo langs de verschillende orgels van de provincie - laat Kamiel D'Hooghe ons kennismaken met organisten en (orgel)componisten tijdens de negentiende en twintigste eeuw in West-Vlaanderen.

⁽⁶⁾ Het orgel in deze kerk was pas (in 1848) ontworpen door Hippolyte Loret (1810-1879). Het was voorzien van diverse strijkers en doorslaande tongwerken. Het *Grande Orgue* is verdeeld over twee klavieren (de *Fonds* op het tweede klavier en de tongwerken en mixturen op het derde klavier).

⁽⁷⁾ Félix Pardon behaalde in 1869 met de cantate *La dernière nuit de Faust* een tweede prijs van Rome. Reeds in 1868 zou hij zijn aangesteld tot hulpleraar in de compositieklas van François J. Fétis te Brussel. Hij werkte enkele jaren als repetitor in de *Muntschouwburg* te Brussel. In 1873 vertrok hij als repetitor-begeleider naar Parijs en was er onder andere vanaf 1879 zangleider aan de *Opéra-Comique* en in 1882 dirigent van het orkest in het *Eden-Theater*. Enkele jaren later (ca. 1885) keerde hij terug naar Brussel waar hij nog geruime tijd werkzaam was als pianist-begeleider en muziekcriticus van de liberale krant *L'Etoile belge*. Hij componeerde tevens operettes, een

ballet, vrijmetselaarscantates en liederen. Zie tevens *Pardon, Félix*, in: J. ROBIJNS EN M. ZIJLSTRA, *Algemene Muziekencyclopedie*, De Haan-Weesp-Haarlem, [1983], dl. VIII, p. 9.

⁽⁷⁾ Alfred Tilman schreef voornamelijk godsdienstige werken zoals een *Requiem*, een *Te Deum* en twee- en driestemmige fuga's. Zie tevens *Tilman, Alfred*, in: J. ROBIJNS EN M. ZIJLSTRA, *o.c.*, dl. IX, p. 383.

⁽⁸⁾ Edgard Tinel behaalde in 1877 de eerste Prijs van Rome met de cantate *Klokke Roeland*. In 1881 werd hij benoemd tot directeur van het *Interdiocesaan Instituut voor Kerkmuziek* te Mechelen, als opvolger van Lemmens. Vanaf 1896 was hij tevens leraar contrapunt en fuga aan het *Koninklijk Conservatorium* te Brussel waar hij in januari 1909 ook directeur werd.

⁽⁹⁾ Met betrekking tot deze problematiek verwijzen we naar het voortreffelijk artikel van P. ROOSE, *Jozef Tilborghs. Organist, pedagoog en componist. (° Nieuwmoer 1830 - + Nieuwmoer 1910)*, in: *Orgelkunst*, III, 1980, nr. 4, p. 5-26.

⁽¹⁰⁾ *Liber Fundationis ac Series Priorum et Suppriorum Conventus Bruxellensis Fratrum Carmelitarum Discalceatorum*, 8 oktober 1869.

⁽¹¹⁾ Werd geboren te Luik in 1849. Hij ontving vanaf 1862 zijn eerste orgellessen van Jules Duguet (° Luik 6 oktober 1827 - + Tilff 12 augustus 1886), de pas benoemde leraar van de nieuwe cursus orgel aan het Conservatorium te Luik. Van 1869 tot 1873 werd hij er adjunct-leraar. Hij vervolmaakte zich bij Jaak-Nikolaas Lemmens en bij Alphonse Mailly. In 1891 - nadat hij organist was in de St.-Petrus- en Pauluskerk en in het Kursaal te Oostende - week hij uit naar Sydney waar hij organist in het stadhuis werd. Daar stond het - toendertijd grootste orgel ter wereld met 128 registers, verdeeld over 5 klavieren en pedaal. Hij werd beschouwd als één van de grootste organisten uit zijn tijd. Hij stierf in 1902 in Oswego (U.S.A.).

⁽¹²⁾ Léon Soubre haalde de eerste prijs orgel bij Alphonse Mailly in 1880. Merkwaardig is dat hij eerder ingeschreven was in het Conservatorium te Luik in 1873. In 1874 behaalde hij in de klas van Duguet een accessit, in 1875 een tweede prijs en in 1876 een eerste prijs orgel. Zie tevens J.-P. FÉLIX, *La classe d'orgue et les orgues du Conservatoire Royal de Musique de Liège, de sa fondation en 1862 jusqu'au début du XXe siècle*, [s.l.], 1996.

⁽¹³⁾ Meer over de problematiek rond deze benoeming werd reeds vermeld in de bijdrage over August De Boeck in de eerste aflevering van deze jaargang.

⁽¹⁴⁾ *Annuaire du Conservatoire Royal de Musique de Bruxelles*, XXXIX-XLII, 1915-1918, p. 110-111.

⁽¹⁵⁾ *Annuaire du Conservatoire Royal de Musique de Bruxelles*, XIII, 1889, p. 59.

⁽¹⁶⁾ Voor het *Diplôme de virtuosité* diende de kandidaat-organist een eerste prijs fuga te hebben. Daarnaast diende men een prelude en fuga - te kiezen uit het oeuvre van J.S. Bach uit te voeren en - *ex memoria* - een werk, door de jury gekozen, uit een lijst van 20 werken die de kandidaat aan de jury voorlegde. Voor het *Diplôme de Maîtrise* diende de kandidaat een prelude - in polyfonische stijl - te improviseren op een thema door de jury gegeven.

⁽¹⁷⁾ P. SOSSON, *Au Conservatoire*, in: *Musica Sacra*, XXII, 1903, p. 66.

⁽¹⁸⁾ Cfr. brief van Mailly aan Gevaert van 28 mei 1882.

⁽¹⁹⁾ P. VAN TIGGELEN, *Le grand orgue Cavallé-Coll du Conservatoire royal de Musique de Bruxelles (1880)*, in: *Mededelingen van het Centraal Orgelarchief*, 1983, nr. 1, p. 1-33, zie vooral p. 21-22.

⁽²⁰⁾ Het betreft werken waarvan de partituren zijn teruggevonden. Er zijn ongetwijfeld nog andere werken van hem gekend, voor zang, voor orkest, harmonie en/of fanfare, zelfs voor harmonium en orgel en piano. Tot dusver werden de partituren ervan niet teruggevonden.

⁽²¹⁾ Deze compositie kent verschillende versies: voor viool en orgel, voor orgel, voor cello en orgel, voor viool en piano in een bewerking door Hugo Becker en voor cello (of altviool) en piano

(eveneens een bewerking door Hugo Becker).

⁽²²⁾ Deze drie composities werden tevens gepubliceerd in de serie W.T. BEST EN E.H. TURPIN, *Cecilia. A Collection of Organ Pieces in Diverse Styles*, dl. XVI.

⁽²³⁾ Deze composities werden gepubliceerd in de serie W.T. BEST EN E.H. TURPIN, *Cecilia. A Collection of Organ Pieces in Diverse Styles*, dl. XXI.

⁽²⁴⁾ Gepubliceerd in O. GAUß, *Orgel-Kompositionen aus alter und neuer Zeit zum kirchlichen Gebrauch wie zum Studium*, Regensburg, 1909, dl. III, p. 114-115.

⁽²⁵⁾ J. JOUBERT, *Les maîtres contemporains de l'orgue*, dl. III, Parijs, 1912. Uitgegeven bij M. Senart. Dit derde deel werd volledig opgedragen aan Alphonse Mailly. Jos Joubert was priester-organist aan de kathedraal te Luçon.

⁽²⁶⁾ *Impressions d'avril* en *La chasse* vormen Mailly's opus 18. Van *Impressions d'avril* konden we echter geen partituur vinden. Nochtans werd het werk door Edouard Mailly bewerkt voor harp.

⁽²⁷⁾ Deze compositie kent tevens versies voor viool en piano en - in een bewerking door Herman Ritter (1849-1926) - voor cello (of altviool) en piano.

⁽²⁸⁾ en ⁽²⁹⁾ Alfred Tilman en Edgard Tinel (° 27 maart 1854 - + 28 oktober 1912) begonnen hun pianostudies bij Alphonse Mailly en haalden een eerste prijs piano onder leiding van Louis Brassin.

⁽³⁰⁾ (° Brussel 28 mei 1849 - + Brussel 16 april 1924) werd in 1868 organist aan de O.-L.-Vrouw-ter-Finisterraekerkerk en in 1871 leraar piano aan het *Koninklijk Conservatorium*. Hij componeerde voornamelijk kerkmuziek. Als pianopedagoog componeerde hij technische etuden en verzorgde hij de uitgave van klassieke pianowerken, voorzien van versieringen en andere nuttige aantekeningen. Zie tevens *Wouters, Adolphe François*, in: J. ROBIJNS EN M. ZIJLSTRA, *o.c.*, dl. X, p. 294.

⁽³¹⁾ (° Brussel 31 maart 1852 - + Bussum 10 juni 1924) behaalde in 1879 een tweede Prijs van Rome. In datzelfde jaar werd hij tot organist aan het *Paleis voor Volksvljite* Amsterdam benoemd. In 1884 behoorde hij tot de oprichters van het nieuwe Conservatorium van Amsterdam. Hij werd er benoemd tot docent orgel en piano, twee functies die hij tot aan zijn dood bekleedde. In die hoedanigheid leidde hij Cornelis de Wolf, Hendrik Andriessen en Anthon van der Horst op en verspreidde er de invloedssfeer van Lemmens en Mailly. Aan hem droeg Alphonse Mailly *Cantilène uit Three Organ Pieces* op. Zie tevens FÉTIS, *Biographie universelle des musiciens et bibliographie générale de la musique. Supplément et complément*, (herdruk A. POUJIN, Brussel, 1963), dl. II, p. 150. Zie ook *Pauw, Jean-Baptiste Charles de*, in: J. ROBIJNS EN M. ZIJLSTRA, *o.c.*, dl. VIII, p. 36.

⁽³²⁾ (° Lyon 1853 - + ?) was organist te Lyon. Aan hem droeg Alphonse Mailly zijn *Christmas-Musette* op (uit de *Trois morceaux pour orgue*).

⁽³³⁾ (° Tourcoing 1850 - + ?) was organist aan de kathedraal te Doornik.

⁽³⁴⁾ (° Brugge 22 augustus 1850 - + Brussel 1906). Nadat hij de eerste prijs orgel behaalde, bleef hij aan het Conservatorium verbonden als adjunct-leraar. In 1877 werd hij organist aan het *Paleis voor Volksvljite* te Amsterdam. Hij keerde terug naar Brussel waar hij organist werd in de O.-L.-Vrouw-ter-Zavelkerkerk. In die hoedanigheid gaf hij tijdens de *Wereldtentoonstelling* in 1880 ontelbare concerten op het Schyven-orgel dat daar werd geplaatst. Nadien werd hij pianist-repetitor in de *Koninklijke Muntschouwburg*. In 1887 werd hij de eerste leraar orgel aan het *Stedelijk Conservatorium* te Brugge, waar hij onder andere les gaf aan Jules Van Dijck, Grégoire Jooris en Adolf De Graeve: drie organisten die evenals hij de eerste prijs orgel behaalden bij Alphonse Mailly. Hij componeerde groots opgevatte orgel- en kerkmuziek. - K. D'HOOGHE, *Over organisten en (orgel)componisten tijdens de 19de en de 20ste eeuw in West-Vlaanderen*, in: L. LANNON EN K. D'HOOGHE, *West-Vlaamse orgelklanken*, Brugge, 1997, p. 113.

⁽³⁵⁾ was organist aan de Begijnhofkerk en aan de Koninklijke Kerk. Zie hiervoor H. VAN COUWENBERGH, *L'orgue ancien et moderne*, Lier, 1887.

⁽³⁶⁾ (° Brugge 16 november 1853 - + Tessenderlo 30 maart 1929) werd leraar aan het *Koninklijk Conservatorium* te Luik (vanaf 1887). Hij gaf heel wat orgelrecitals, onder andere met Charles Marie Widor en zijn leraar Alphonse Mailly en dit naar aanleiding van de inspelings van het Schyven-orgel in het Conservatorium van Luik in 1890. Zijn voornaamste leerlingen zijn Joseph Jongen, Fernand Mawet (beiden kandidaat voor de opvolging van Alphonse Mailly) en Lucien Mawet. Zie tevens de uitmuntende bijdrage van K. D'HOOGHE, *art. cit.*, p. 114. - J.-P. FÉLIX, *o.c.*, *passim*.

⁽³⁷⁾ (° Brussel 9 januari 1859 - + Brussel 19 november 1935) behaalde in 1885 de Prijs van Rome. Hij werd dirigent van het opera-orkest te Nantes en later van het opera-orkest van de *Muetschouwburg* te Brussel. Daar was hij tevens directeur van het Conservatorium van 1912 tot 1926. Hij schreef opera's, balletten, een mimisch drama *Le Mort*, een oratorium *L'Aveugle né*, koren, liederen. Hij schreef ook een belangrijk handboek voor harmonieel. Zie tevens Dubois, Léon, in: J. ROBIJNS EN M. ZIJLSTRA, *o.c.*, dl. III, p. 33.

⁽³⁸⁾ was organist te Elsene. Zie hiervoor H. VAN COUWENBERGH, *L'orgue ancien et moderne*, Lier, 1887.

⁽³⁹⁾ (° Barcelona 22 januari 1862 - + ?) was leraar orgel aan het Conservatorium te Barcelona.

⁽⁴⁰⁾ was organist aan het Koninklijk Theater. Zie hiervoor H. VAN COUWENBERGH, *L'orgue ancien et moderne*, Lier, 1887.

⁽⁴¹⁾ (° Virginal 1862 - + ?) was organist te Roubaix.

⁽⁴²⁾ (° Merchtem 9 mei 1865 - + Merchtem 9 oktober 1937). Hiervoor verwijzen we naar onze bijdrage in *Orgelkunst*, XX, 1997, p. 4-19. We dienen evenwel te vermelden dat August De Boeck zijn *Allegro con fuoco* opdroeg aan zijn meester.

⁽⁴³⁾ (° Rexpoëde 14 april 1863 - + ?) was organist te Lyon.

⁽⁴⁴⁾ (° Trazegnies 26 februari 1866 - + Oostende 16 november 1945) was organist aan de Sint-Petrus- en Pauluskerk te Oostende en aan het *Kursaal* te Oostende als opvolger van Auguste Wiegand en leraar orgel aan het *Koninklijk Conservatorium* te Gent. In het *Kursaal* te Oostende speelde hij op een driemanuig orgel van Charles Anneessens met een *Gros Diapason* in het front. Haast dagelijks werden in het hoogseizoen concerten georganiseerd in het *Kursaal* waarbij veelvuldig arrangementen van de klassieke paradestukken en evergreens werden gespeeld. Op zijn uitnodiging komt Charles-Marie Widor in het *Kursaal* concorderen. Eén beweging van de *Symphonie Gothique* is aan Léandre Vilain opgedragen. Léandre noemde zijn villa *Villa Charles-Marie Widor*. Vilain gaf ontelbare concerten in binnen- en buitenland. Talrijke inauguratieplechtigheden van orgels van de Anneessens, van Van Bever, Kerkhoff, Walcker, De Prez en Delmotte werden door hem verzorgd.

⁽⁴⁵⁾ (° Lobbes 25 januari 1867 - + Antibes 25 september 1939) werd in 1894 bibliothecaris en secretaris van het *Koninklijk Conservatorium* te Brussel. Hij slaagde erin de rijke bibliotheek Wagener te laten aankopen voor het Conservatorium, publiceerde uitgebreide catalogi en zette de verzamelingen, door Gevaert begonnen, verder. Zie tevens *Wotquenne, Alfred*, in: J. ROBIJNS EN M. ZIJLSTRA, *o.c.*, dl. X, p. 293.

⁽⁴⁶⁾ (° Dentergem 22 februari 1865 - + Kortrijk 1940) was organist te Kortrijk. Hij was een algemeen gewaardeerd musicus-organist en improvisator. Zijn zoon Tony de Vaere was een beeldend kunstenaar. Een andere zoon, André de Vaere (Kortrijk 1890 - Calais 1914) was een briljant klaviervirtuoos, leerling van Arthur de Greef.

⁽⁴⁷⁾ (° Brugge 25 oktober 1863 - + ?). Jongere broer van Charles Marie Danneels. Hij doceerde orgel aan het *Stedelijk Conservatorium* te Brugge. Hij speelde in 1904 het inhuldigingsconcert van

het Van Bever-orgel in de kerk van de Paters Karmelieten te Brugge. Aan hem droeg Alphonse Mailly *Esquisse* voor orgel op.

⁽⁴⁸⁾ (° 1873 - + 1935) was de oudste dochter van de orgelbouwer Théophile-Adolphe en zus van Maurice. Zij was de eerste vrouw die de orgelcursus bij Mailly volgde. Zie hiervoor J.-P. FÉLIX, *La classe d'orgue et les orgues du Conservatoire Royal de Musique de Liège, de sa fondation en 1862 jusqu'au début du XXe siècle*, die de gegevens overnam van R. SERVAIS, *Les facteurs d'orgues Delmotte. Cent ans d'activités en Tournais révéllées par les archives (1812-1920)*, (onuitgegeven doctoraatsthesis Université Catholique de Louvain), Louvain-la-Neuve, 1986, dl. I, p. 112.

⁽⁴⁹⁾ had voorheen orgel gestudeerd bij Louis Maes aan het *Stedelijk Conservatorium* te Brugge. Zie hiervoor MALFEY, *Het Muziekconservatorium te Brugge*, Brugge, 1922.

⁽⁵⁰⁾ (° Lyon 21 maart 1875 - + Montereau 10 juli 1931) werd kapelmeester en organist te Parijs (St. Denis). Hij componeerde de opera *La maison rouge*, het oratorium *Pavel* en heel wat orgel- en kamermuziek. Aan hem droeg Alphonse Mailly zijn *Grand Choeur* voor orgel op.

⁽⁵¹⁾ (° Romsey 16 november 1876 - + Londen 2 juli 1965) vestigde zich in 1898 te Londen en zette zich in voor de Engelse koormuziek. Hij gaf een *Manual of Madrigal Singing* uit en stichtte verschillende koren, waar in het bijzonder de madrigaalzang werd beoefend. Hij was tevens de oprichter van *The Philharmonic Choir*. Zie tevens *Scott, Charles Kennedy*, in: J. ROBIJNS EN M. ZIJLSTRA, *o.c.*, De Haan-Weesp, [1983], dl. IX, p. 124.

⁽⁵²⁾ (° Puurs 5 juli 1877 - + Brussel 23 september 1920) was organist en kapelmeester aan de Koninklijke Kerk te Laken. Hij was tevens verbonden als leraar contrapunt en fuga aan het *Lemmensinstituut* te Mechelen en aan het *Koninklijk Conservatorium* te Brussel. Hij schreef vooral didactische werken voor notenleer en harmonie en componeerde vooral religieuze muziek. Alphonse Mailly droeg hem het werkje *Noël* op. Zie tevens *Bondt, Luis de*, in: J. ROBIJNS EN M. ZIJLSTRA, *o.c.*, dl. I, p. 390.

⁽⁵³⁾ (° Antwerpen 19 november 1875 - Antwerpen 2 februari 1936) werd benoemd tot organist van de St.-Willibrorduskerk en van de kerk der Paters Dominicanen. Hij was tevens violist in het orkest van de *Koninklijke Franse Opera* te Antwerpen en klavierleraar aan de muziekschool te Hoboken. Hij componeerde onder andere een kinderzangspel *Rikke Tikke Tak*, symfonische werken, incidentele muziek voor de film, orgelwerken, liederen, enz. Zie tevens *Gras, Karel*, in: J. ROBIJNS EN M. ZIJLSTRA, *o.c.*, dl. IV, p. 64.

⁽⁵⁴⁾ (° Nijvel 15 juni 1878 - + ?) was organist te Bergen. Hij componeerde orgelwerken uitgegeven in J. JOUBERT, *Les maîtres de l'orgue*. Zie ook *Orgelkunst*, XX, 1997, nr. 2.

⁽⁵⁵⁾ (° 2 april 1884 - + ?) was organist aan de St. Patrickscathedraal te New York. Zie ook F. PEETERS, *De orgelkunst in België sedert Lemmens*, in: *Musica Sacra*, LI, 1950, p. 63 en 69.

⁽⁵⁶⁾ (° Brugge 06 oktober 1881 - + Brugge 18 mei 1957) was organist, muziekleraar aan de *Rijksmiddelbare School* en leraar notenleer, harmonie en koorzang aan het *Stedelijk Conservatorium* te Brugge. Hij componeerde voor orkest, kamermuziek, cantates, kerkmuziek, koorwerken en liederen. Zie tevens *Jooris, Grégoire Kamiel Alfred*, in: J. ROBIJNS EN M. ZIJLSTRA, *o.c.*, dl. V, p. 105. - K. D'HOOGHE, *art. cit.*, p. 114.

⁽⁵⁷⁾ (° Tienen 28 december 1884 - + Brussel 3 december 1954) leraar harmonie aan het *Koninklijk Conservatorium* te Brussel en inspecteur voor het muziekonderwijs in de middelbare en de normaalscholen. Als componist ging zijn belangstelling uit naar oude volksliederen. In zijn werken is de invloed van Duparc en Fauré uitdrukkelijk aanwezig. Hij schreef ook een harmonieel. Zie tevens *Sarly, Henri*, in: J. ROBIJNS EN M. ZIJLSTRA, *o.c.*, dl. IX, p. 45.

⁽⁵⁸⁾ (° Schaarbeek 4 juli 1883 - + Brussel 7 juli 1964) werd in 1911 en 1913 tweemaal voor een tweede Prijs van Rome geklasseerd. In 1910 werd hij adjunct-chef kapelmeester van de Karabiniers,

waaraan hij ook als ere-kapitein-kapelmeester tot 1931 verbonden bleef. Van 1925 tot 1951 was hij directeur van de muziekacademies in St. Joost-ten-Node en Schaarbeek. Van 1940 tot 1948 was hij tevens leraar transpositie en vanaf 1943 leraar harmonie aan het Conservatorium te Brussel. Hij schreef cantates, koorwerken en werken voor harmonie-orkest. Zie tevens *Mahy, Alfred-Frédéric (pseudoniem Fredami)*, in: J. ROBIJNS EN M. ZIJLSTRA, *o.c.*, dl. VI, p. 173-174.

⁽⁵⁹⁾ (° Brugge 7 augustus 1881 - + Brugge 23 september 1920). Adolf Degraeve studeerde aan het *Stedelijk Conservatorium* te Brugge onder Louis Maes. Aan het Conservatorium te Brussel behaalde hij tevens de prijzen harmonie, orgel, contrapunt en fuga. Hij begon zijn loopbaan als leraar notenleer aan het *Stedelijk Conservatorium* te Brugge en als muziekleraar aan het blindengesticht. Hij was organist aan het prinselijk begijnhof, het St.-Janshospitaal en de H.-Magdalenakerk te Brugge. Hij was veelzijdig begaafd in het braille-muziekschrift en de techniek ervan beheerste hij op volkomen wijze. Hij schreef ondermeer een sonate, een fuga en een mars voor orgel, enkele bijbelspelen, missen, motetten en geestelijke liederen. Zie tevens *Graeve, Adolf René Jozef de*, in: J. ROBIJNS EN M. ZIJLSTRA, *o.c.*, dl. IV, p. 56. - K. D'HOOGHE, *art. cit.*, p. 114.

⁽⁶⁰⁾ De onder 1905 en 1906 genoemde studenten begonnen hun studies bij Alphonse Mailly en beëindigden ze bij Alphonse Desmet.

⁽⁶¹⁾ *Annuaire du Conservatoire Royal de Musique de Bruxelles*, I, 1877, p. 134.

⁽⁶²⁾ *Annuaire du Conservatoire Royal de Musique de Bruxelles*, VI, 1882, p. 84-85.

⁽⁶³⁾ *Annuaire du Conservatoire Royal de Musique de Bruxelles*, XIV, 1890, p. 95-96.

⁽⁶⁴⁾ *Annuaire du Conservatoire Royal de Musique de Bruxelles*, XVI, 1892, p. 101-102.

⁽⁶⁵⁾ en ⁽⁶⁶⁾ Beiden waren tussen 1880 en 1947 organisten in Anderlecht. Zie P. ROOSE, *Over kosteren gesproken*, in: *Orgelkunst*, XVII, 1994, nr. 1, p. 37.

⁽⁶⁷⁾ was directeur van het *Stedelijk Conservatorium* te Oostende. Zie hiervoor H. VAN COUWENBERGH, *L'orgue ancien et moderne*, Lier, 1887.

⁽⁶⁸⁾ (° Brussel 4 februari 1875 - + 18 januari 1962) studeerde verder bij Edgard Tinel. Hij was repetitor aan de *Koninklijke Muntshouwborg*. Hij was directeur van de academie van Sint-Gillis bij Brussel en leraar piano, harmonie en contrapunt aan het Conservatorium te Brussel. Hij schreef onder andere symfonische muziek en soloconcerti. Voor orgel componeerde hij enkele werken waaronder een sonate in d, *Pièces, 3 Poèmes bibliques, Alleluia Victimae Paschali Laudes, 2 Fugues, Pastorale* en *Prélude et choral*.

⁽⁶⁹⁾ (° 5 november 1873 - + Lokeren 28 oktober 1952) broer van de schilder Isidoor Opsomer, studeerde hij aan het *Lemmensinstituut* te Mechelen en aan het Conservatorium te Brussel. Daar kreeg hij ondermeer les van A. Mailly (orgel), A. Samuel (praktische harmonie) en A. de Boeck (orkestratie). Bij J. Tilborghs te Gent behaalde hij de eerste prijs orgel. Van 1896 tot 1919 was hij organist aan de St.-Laurentiuskerk te Lokeren, waar hij tevens leraar notenleer was in de muziekschool. Hij is vooral gekend als een liedcomponist (ca. 300 liederen - waarvan een groot aantal op tekst van René De Clercq). Zie tevens H. HEUGHEBAERT, *Opsomer, Jaak*, in: J. ROBIJNS EN M. ZIJLSTRA, *o.c.*, dl. VII, p. 290.

⁽⁷⁰⁾ was organist te Charleroi. Zie hiervoor H. VAN COUWENBERGH, *L'orgue ancien et moderne*, Lier, 1887.

⁽⁷¹⁾ staat vermeld als leerling koster-organist en oud-leerling orgel van Louis Maes aan het *Stedelijk Conservatorium* te Brugge. Zie hiervoor H. SCHOTTE, *Alfons Mervillie als componist*, in: *De Roede van Tielt*, XV, 1994, nr. 1, p. 28.

⁽⁷²⁾ In 1898 behaalde hij het diploma en werd koster-organist te Harelbeke, nadien organist aan de St.-Salvatorskathedraal te Brugge. Van hem zijn twee orgelinspelingen bekend: 1901 te Brugge in de St.-Salvatorskathedraal en 1903 te Brugge in het St.-Lodewijkscollege. Zie P. ROOSE, *Over kosteren gesproken*, in: *Orgelkunst*, XVII, 1994, nr. 1, p. 43.

LUK BASTIAENS

Het Thomas-orgel van de Onze-Lieve-Vrouw-abdij te Leffe

Eind 1996 werd in de abdij van Leffe een nieuw instrument van de *Manufacture d'orgues Thomas* uit Ster-Francorchamps ingespeeld. Na de orgels van de St.-Remaclekerk te Spa en de parochiekerk van Mürringen is dit het derde instrument van voornoemd orgelbouwatelier dat naar bouw en dispositie geïnspireerd is op het orgeloeuvre van Gottfried Silbermann (1683-1753) uit Saksen.

Mede door het houten plafond heeft de (kleine) abdijkerk van Leffe slechts een beperkte akoestiek waardoor polyfonie als een helder lijnenspel ervaren wordt. Dit ruimtelijk en akoestisch gegeven en het feit dat in de streek rond Leffe geen enkel dergelijk type-instrument voorhanden was, vormden doorslaggevende elementen in de genomen Silbermann-optie. Het nieuwe tweeklaviersinstrument met 25 registers is een haast té groot instrument voor de kleine bidruimte, maar

Afb. 7: Het Thomas-orgel van de abdij te Leffe (1996)

Hauptwerk	Oberwerk	Pedal
Bordun 16	Quintaden 8'	Principalbaß 16'
Principal 8'	Gedackt 8'	Octavbaß 8'
Viola di Gamba 8'	Principal 4'	Posaune 16'
Rohrflöte 8'	Rohrflöte 4'	Trompete 8'
Octava 4'	Nasat 3'	
Spitzflöte 4'	Octava 2'	
Quinta 3'	Quinta 1 1/3'	
Octava 2'	Tertia 1 3/5'	
Mixtur IV 1 1/3'	Siffflöt 1	
Cornet III	Cimbeln II 1'	
	Vox humana 8'	
Tremulant		

Tab. 1: Dispositie

ook dit ligt volledig in de lijn van Silbermanns concept. De klanksterkte is enorm verschillend wanneer de kerk leeg is of wanneer een hondervijftigtal mensen aanwezig zijn, zoals op één van de inspelingsconcerten van zondag 1 december 1996 met Jean Ferrard en Père Dominique Goblet.

Het orgelfront lijkt op het eerste zicht wat hybride: enerzijds vinden we de karakteristieke prospectindeling van Silbermann terug, bestaande uit drie torens (hier spitse hoektorens en een halfronde middentoren) met gedeelde tussenvelden, zoals o.m. te Großhartmannsdorf (1741 - drie halfronde torens); anderzijds is de onderkast zowat 1/3 nauwer dan de bovenkast, een noodzakelijke ingreep gezien de krappe plaats op het voorhanden zijnde hoogzaal. Silbermann paste een dergelijke onderkastbouw zelf ook éénmaal toe in het orgel te Oberbrobitz (1716). De kast, bestaande uit twee achter elkaar opgestelde delen, is zowat 7m hoog, 4,64m breed en 2,3m diep. De voorste, eikenhouten kast bevat het *Hauptwerk* en *Oberwerk* terwijl de daarachter opgestelde wit geschilderde kast uit Noors dennenhout, de pedaalregisters herbergt. De consoles zijn gesculpteerd en zijn evenals het blinderingswerk voorzien van bladgoud.

De staartklavieren bezitten elk 56 toetsen (C-g^{'''}), waarbij de onderste cis verbonden is met de cis van het klein octaaf. Het pedaal heeft 30 toetsen (C-f'). Om praktische reden is hier van de originele, beperkte tessituur bij Silbermann (C.D-c^{'''}(d^{'''})) voor het manuaal en C.D-c' in het pedaal afgeweken. De ondertoetsen zijn belegd met ebbenhout en de boventoetsen met gebleekt been. De registertrekkers zijn gedraaid uit ebbenhout en zijn voorzien van registernamen op perkament. De manuaalschuifkoppeling is als trekkoppel uitgevoerd. Alle werken hebben gedeelde windladen. Twee spaanbalgen, opgesteld in een afzonderlijke ruimte, zorgen voor de windvoorziening: één voor het *Hauptwerk* en *Oberwerk*, de andere voor het *Pedal*.

De dispositie en mensuren zijn hoofdzakelijk afgeleid van de orgels te Großhartmannsdorf en Ponitz. De frontpijpen bevatten 72% tin, de prestanten 40% tin en de fluiten 15% tin (+0,4% koper). De houten pijpen zijn vervaardigd uit oregon en de

Mixtuur IV						
C			1 1/3'	1'	2/3'	1/2'
c ^o		2'	1 1/3'	1'	2/3'	
c'	2 2/3'	2'	1 1/3'	1'		
c''	4'	2 2/3'	2'	1 1/3'		
Cimbeln II						
C				1'	2/3'	
c ^o			1 1/3'	1'		
c'		2'	1 1/3'			
c''	2 2/3'	2'				
Cornet III						
c'	2 2/3'	2'	1 3/5'			

Tab. 2: Samenstelling van de meerkorige vulstemmen

corporea van de *Posaune 16'* en de *Trompete 8'* zijn uit eik. De loden kelen van de *Posaune 16'* zijn beleerd (belegd met leder). Het orgel bevat 1532 pijpen.

Met bijzonder veel zorg en vakmanschap is aan dit instrument gewerkt. De intonatie is, gezien de kleine ruimte, duidelijk ingehouden, waardoor de echte klankkarakteristieken van Silbermann onvoldoende tot uiting kunnen komen. Daardoor ontstaan ook andere verhoudingen in de klankgeving en kunnen de registratievoorschriften zoals Silbermann deze bv. optekende voor het orgel te Großhartmannsdorf niet zonder enige aanpassingen worden toegepast. Vooral de prestanten 8', 4' en 2' van het hoofdwerk klinken niet voluit en zijn minder boventoonrijk, waardoor de mixtuur eerder opvallend aanvult. De forse, ruisende klanken van Silbermann hebben hier plaats gemaakt voor een verfijnde harmonisatie.

Het orgel werkt bij het spelen erg inspirerend en dat is voor een nieuw instrument in ons land wel erg bijzonder.

Toonhoogte: a' = 440 Hz
 Winddruk: 78 mm WK
 Stemming: Kirnberger III

(datum orgelbezoek: 18 maart 1997)

Besprekingen

CD's

Johann Sebastian Bach - Konzertbearbeitungen für Orgel nach Werken von Antonio Vivaldi, Alessandro Marcello und Johann Ernst von Sachsen-Weimar door LORENZO GHIELMI aan het orgel van San Simpliciano in Milaan. - Ars Musica - AM 1179-2

Het transcriberen van muziekpartituren is een praktijk die teruggaat tot de 14de eeuw. Dat Johann Sebastian Bach rond 1713/14, de Weimar-periode, een hele reeks transcripties maakt, is dus zeker niet nieuw te noemen. Toch worden deze werken dikwijls gecatalogiseerd als oefenmateriaal, als middel om de "compositiestiel" te leren. Uiteraard was en is deze praktijk een rijke bron om ambachtelijke technieken en stilistische inzichten te verwerven. Maar is zij niet meer dan dat? Volgens Hans-Joachim Schulze moeten deze concerto's eerder als uitvoeringsvarianten en virtueuze voordrachtliteratuur dan wel als zuiver studiemateriaal gezien worden.

De CD biedt een afwisselende selectie van Bachs orgelconcerto's naar concerto's van Antonio Vivaldi (BWV 593, 594, 596 en 978), Alessandro Marcello (BWV 974) en Johann Ernst van Sachsen-Weimar (BWV 592). Het Noordduits geïnspireerde drieklaviersorgel van de San Simpliciano in Milaan, gebouwd in 1991 door J. Ahrend, klinkt buitengewoon prachtig. Ook de opname is meer dan voorbeeldig te noemen. Bovendien weet Lorenzo Ghielmi (°1959) de verschillende karakters van de concertodelen op een voortreffelijke manier te verklanken. Feestelijke allegro's, ingetogen adagio's en streng fugatische delen worden schijnbaar moeiteloos en met een grote zin voor subtiel orgelspel afgewisseld. Kortom, een aanrader!

PETER THOMAS

Boeken

Iso-Yearbook 1994 en 1995

Uitgave: The International Society of Organbuilders, Martelarenplein 6, B-3000 Leuven

Beide jaarboeken vormen in feite één geheel en worden volledig in beslag genomen door een exhaustieve studie van Michel Jurine over de Barker-mechaniek met als titel: Barker Machines in the 19th-Century French Organ. 1994 bevat de tekst (93 p.) en 1995 een set van 27 zeer mooie, technische tekeningen.

De auteur is beslist een uitzonderlijk man: organist (*Médaille d'Or* aan het conservatorium van Lyon), doctor in de musicologie (Sorbonne), universitair gevormd fysicus en *last but not least* orgelbouwer (o.a. in opdracht van de firma Renaud belast met de restauraties van St.-Sulpice in Parijs en de kathedraal van Perpignan). Zijn thesis over Merklin werd uitgegeven door Klincksieck en is een monument in de organografie (zie *Orgelkunst*, XV, 1992, p. 86).

Wie deze jaarboeken ter hand neemt treedt binnen in de fascinerende wereld van de negentiende-eeuwse technologie. Waar het mechanisme van de Barker-hefboom vrij eenvoudig is, blijken er in de technische uitvoering ervan veel verschillende varianten te bestaan, zelfs bij eenzelfde bouwer

(bv. Caviallé-Coll). Sommige van deze systemen zijn zeer compact (bv. dat van onze "Franse" landgenoot J.B. Ghys), andere zeer omvangrijk. Sommige zijn lawaaiig (klapperen, sissen), andere geruisloos. Een zeer delicaat probleem is de synchrone afstelling van openings- en ontlastingsventielen van de balgjes. Belangrijk is ook de invloed van het mechanisme op het toucher: bij sommige systemen voelt men duidelijk het openen van het balgventiel, bij andere voelt men voornamelijk een veer-weerstand (vgl. "harmonium-toucher"). Sommige systemen werken progressief en kunnen daardoor problemen geven bij traag indrukken van de toetsen. Al deze systemen met hun karakteristieken worden door de auteur in extenso beschreven, en dit in een heldere taal en aan de hand van prachtige tekeningen (van eigen hand!).

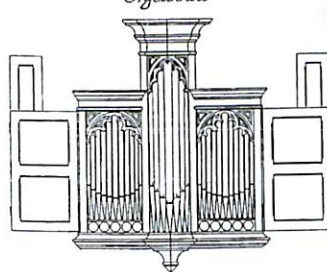
Michel Jurine heeft zich in deze publicatie bewust beperkt tot de in Frankrijk gebruikte systemen. Laat ons hopen dat zijn studie een of andere Engelse auteur ertoe zal aanzetten om de daar gebruikelijke systemen even vakkundig te beschrijven.

Deze beide jaarboeken vormen dank zij een begenadigd auteur een monument in de organografie en het is evident dat zij in geen enkele organologische bibliotheek mogen ontbreken. Het bestuur van ISO verdient eveneens een pluim omdat zij een dergelijke hoogstaande publicatie heeft mogelijk gemaakt.

JOS DE BIE

In onze vorige aflevering is er met de technische tekening in het artikel over Silbermann één en ander misgegaan. Ziehier de tekening opnieuw, ditmaal in een correcte versie (Afb. 6).

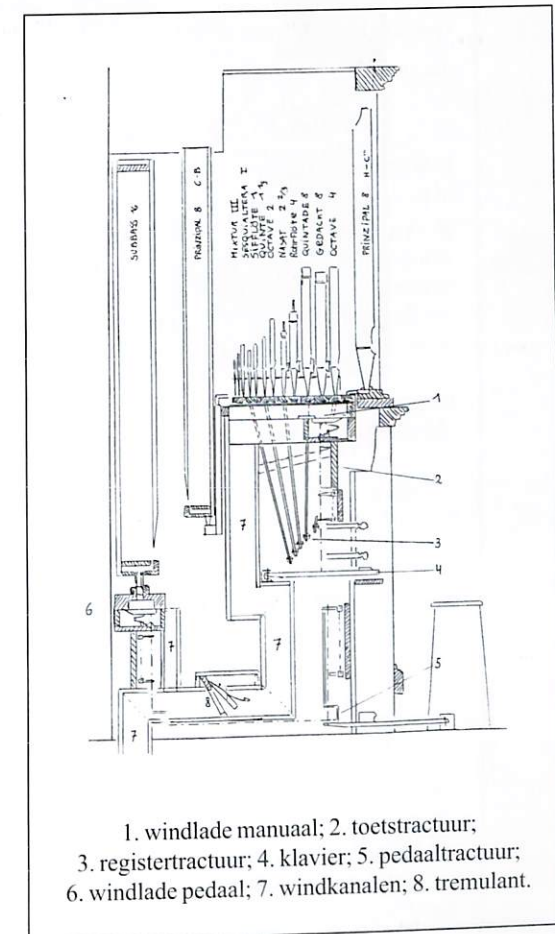
Herman Wouters
Orgelbouw

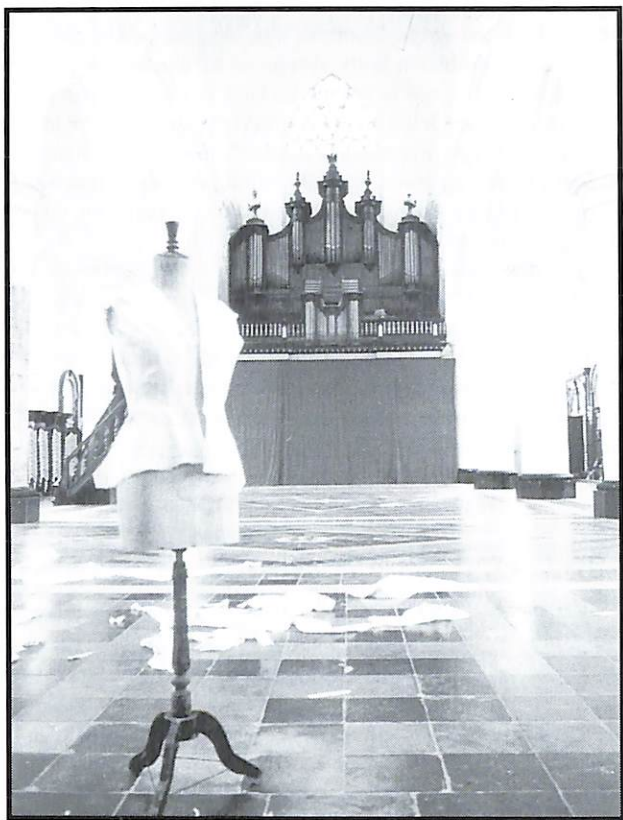

*Nieuwbouw, Restauratie en Instandhoudingswerken
te Antwerpen, Gent, Rijkhoven - Alden Biesen, Dendermonde,
Schildre, Wetteren, Kapellen, Waarloos, Wimmertingen,
Scheepdaal, Baardegem, Kortenberg, Kerniel, Mechelen,
Zandhoven, Gelinden...*

Tulpenlaan, 34, 2550 Kontich
tel.: 03/457.24.71

Intonatie:
Jos Moors

1832 – Theodoor Smet – fecit Duffel. Een etiket met deze woorden kleefde de orgelmaker in de windlade voor de Predikherenkerk te Leuven. Bij de bouw van het orgel herbruikte Smet de 18de-eeuwse rugwerkkast, samen met nog een aantal registers. Zijn orgel met 23 stemmen zou echter niet lang ongeschonden blijven: spoedig werd de rest van de westwand imposant volgetimmerd met oude kastdelen, en werd ook het inwendige van het instrument grondig aangepakt. Bij de huidige restauratie wordt alles weer tot de oorspronkelijke proporties herleid.

Vandaag is de Predikherenkerk geen kerk meer, maar een cultureel centrum, en zetten theaterkostuummakers hun paspop gewoon in het middenschip. Maar het orgel zal binnenkort weer getuigen van een ver verleden.

PELS & D'HONDT
 ORGELBOUWERS SINDS 1892

Mededelingen

Wim Winters derde laureaat Internationaal Orgelconcours Brugge

Het twaalfde *Internationaal Orgelconcours*, georganiseerd in het kader van het *Festival van Vlaanderen* te Brugge, gaf het volgende resultaat: eerste prijs: Francis Jacob (F) (° 1973, Saverne), tweede prijs ex aequo: de Japanse Rie Hiroe (° 1965, Tokio) en Damien Simon (F) (° 1971, Straatsburg). De 25-jarige Limburgse organist Wim Winters (° 1972, Lommel) behaalde de derde prijs. Hij speelde tijdens de finale de *Passacaglia* van Bach met verzorgde articulatie, goede ritmiek en structureel mooi gespannen bogen en bracht een wel overwogen *Concerto opus 7 nr. 1 in Bes* van Händel.

Na in Limburg orgelleerling te zijn geweest van Jaak Van Gele, studeerde Winters aan het Sweelinckconservatorium te Amsterdam bij Jacques van Ortmeressen. Wim Winters is - 33 jaar na Chris Dubois - de tweede landgenoot die in het Brugse concours een plaats veroverde in de finale. Voorheen waren Anne Froidebise, Jan Van Landeghem, Peter Breughelmans en Peter Thomas wel doorgedrongen tot de halve finale.

Orgelvreugde: Kostbare 17de eeuwse orgelkast terug in Knokke

In *Orgelkunst*, XIX, 1996, nr. 2, werd op p. 76 melding gemaakt van het historisch orgelmeubel (1631) van Nicolaas Helewout dat zich sedert 1965 in Duitsland bevond en er in 1971 opgesteld werd in Sankt-Peterskirche te Keulen. Door de vasthoudendheid van Jan Baert, organist aan de Sint-Margaretakerk te Knokke, kan het heuglijke nieuws van de terugkeer van "het verloren orgel" met een fiere *Grand Jeu* verkondigd worden. Het merkwaardige Vlaamse 17de eeuwse orgelmeubel is tijdens de juni-maand van 1997 teruggehaald en opgesteld in de rechter kruisbeuk van de nieuwe St.-Margaretakerk waar het oude pijpwerk terug omarmd wordt en zich opnieuw beschermd weet.

Orgelkunst stimuleert nu het maken van een gefundeerde studie over dit instrument, uitmondend in een gedegen restauratie. De vreugde over de herwonnen orgeleer in Knokke (en in Vlaanderen) zal dan pas volledig kunnen zijn.

Limburg, Orgelfestival 1997

De *Stichting Samenwerkende Orgelvrienden Limburg* heeft van 20 juli tot 10 augustus 1997 een *Orgelfestival* georganiseerd. De verzorgde programmabrochure bevat vijftig orgelfoto's van de geprogrammeerde orgels, samen met de huidige dispositie, de belangrijkste jaartallen (ontstaan en latere wijzigingen) en de vermelding van de te vertolken composities. Informatie met betrekking tot de solisten en de samenwerkende verenigingen is achterin opgenomen.

Inlichtingen: Stichting S.O.L., Hoolstraat 1, N-6129 CK Urmond

Hans van Nieuwkoop stadsorganist Alkmaar

De ook in Vlaanderen bekende Nederlandse organist Hans van Nieuwkoop is benoemd tot stadsorganist te Alkmaar, waar hij de vaste bespeler wordt van het merkwaardige Hagerbeer-Schnitger-orgel. Voorheen bestond de functie van stadsorganist enkel te Haarlem. Deze nieuwe functie en benoeming verruimt de taak van de organist naar de ganse gemeenschap en geeft aldus

een extra dimensie aan de orgelcultuur. Kan ook in Vlaanderen gedacht worden aan de invoering van de functie van stadsorganist?

Internationale Cursus Lorenzo Ghielmi, Luxemburg 3-14 september 1997

Lorenzo Ghielmi behandelt in een vervolmakingscursus te Luxemburg van 3 tot 14 september 1997 het thema *Italiaanse muziek en Bach*.

Inlichtingen: Conservatoire de Musique, Madame Andrée Qschartz, 33 rue Charles Martel, L-2134 Luxembourg.

Orgelwerk Mendelssohn, Bad Homburg 19-28 september 1997

Het orgeloeuvre van Felix Mendelssohn-Bartoldy en zijn invloed op de Duitse en de Engelse orgelkunst is het thema dat uitgewerkt wordt tijdens het orgelfestival *Fugato* te Bad Homburg v.d. Höhe van 19 tot 28 september 1997. Gillian Weir, Daniel Chorzempa, Jean Guillou, Ullrich Böhme, Alexander Fiseisky, Jozef Sluys, Hans Hellsten en Lorenzo Ghielmi verlenen hun medewerking.

Inlichtingen: Kur- und Kongreß-GmbH, Postfach 1845, D-61288 Bad Homburg v.d. Höhe.

Internationaal orgelconcours Parijs 21-29 september 1997

De tweede uitgave van het internationaal interpretatieconcours, georganiseerd door het stadsbestuur van Parijs, heeft plaats van 21 tot 29 september 1997. Het programma is geconcentreerd rond Bach en de Franse barokke, romantische en moderne orgelmuziek. Afzonderlijk hiervan wordt een improvisatieconcours georganiseerd.

Inlichtingen: Acanthes, rue de Rennes, F-75006 Paris.

Mendelssohn en Brahms, Merseburg 30 september - 5 oktober 1997

In het kader van de 27ste *Merseburger Orgeltage 1997* heeft van 30 september tot 5 oktober 1997 een festival plaats met grote concerten en met meestercurussen, gewijd aan het orgel-oeuvre van Mendelssohn en Brahms, gegeven door Professor Edgar Krapp. Naast de studie van de partituren wordt aandacht gegeven aan de daarmee verbonden orgels en registratiepraktijken.

Inlichtingen: Domplatz 5, D-06217 Merseburg.

Orgelmuziek Vlaamse barok, West-Vlaanderen oktober 1997

Met een eerste reeks van drie orgelrecitals wil *Musica Flandrica* drie merkwaardige instrumenten in het noorden van de provincie West-Vlaanderen in de belangstelling plaatsen. Drie jongere Vlaamse organisten staan in voor originele programma's op de eerste drie zondagen van oktober, telkens om drie uur in de namiddag. Jan Vermeire opent de reeks op zondag 5 oktober op het orgel in de St.-Trudo-abdij te Male, gemaakt door Draps, op voorstel van Kamiel D'Hooghe, naar een ontwerp van Antoon Fauconnier.

De beide volgende zondagen staan twee historische orgels van Jacobus van Eynde in de kijker. Het merkwaardige historische orgel te Stalhille, op voorstel en plannen van Luc Lannoo onlangs gerestaureerd door Loncke, wordt op zondag 12 oktober bespeeld door Peter Thomas. Het van Eynde-orgel te Oostkamp, waarvan het binnenwerk door de Nederlandse orgelmaker Verschuieren werd uitgevoerd, onder begeleiding van de orgeldeskundige Gabriël Loncke, wordt op zondag 19

oktober bespeeld door Luk Bastiaens. Dirk Coutigny stelde een verzorgde programmabrochure op. Hij staat in voor de algemene programmatie, de organisatie en de commentaren. Inlichtingen: *Musica Flandrica* vzw, Kasteel Tillegem, B-8200 Brugge

Masterclass Dr. Ludger Lohmann, Leuven, Lemmensinstituut, 13-14 november 1997

De orgelafdeling van het *Lemmensinstituut* te Leuven organiseert op donderdag 13 en vrijdag 14 november 1997, telkens van 9-12u en van 14-17u een masterclass met als thema "de orgelmuziek van Max Reger en Sigfrid-Karl Elert". Dr. Ludger Lohmann zal naast de practica ook enkele lezingen houden met als themata: situering van beide componisten en hun orgeloeuvre, de uitvoeringspraktijk van de Duitse orgelmuziek en de orgelbouw en de orgels ten tijde van Elert en Reger. Op donderdag 13 november te 20.00u geeft Ludger Lohmann in de kapel van het instituut een orgelrecital met werken van Reger en Elert.

Inschrijvingen: Lemmensinstituut, Mevr. Ria Van de Capelle, Herestraat 53, B-3000 Leuven, tel. 016/23.39.67 - fax. 016/22.24.77

Italiaanse muziek door L.F. Tagliavini, Bologna 5-8 oktober 1997

Luigi Fernando Tagliavini geeft van 5 tot 8 oktober 1997 te Bologna een interpretatiecursus over de interpretatie van Italiaanse muziek met werk van Cavazzoni, Veggio en Merulo.

Inlichtingen: Case postale 546, I-51100 Pistoia.

Seminarie nieuwe orgelmuziek Mülheim/Ruhr 9-11 oktober 1997

De docenten Klaas Hoek, Andreas Frühling en Roman Summereder behandelen van 9 tot 11 oktober 1997 te Mülheim an der Ruhr (bij Oberhausen) in de Petrikerk de nieuwe orgelmuziek, grafische notatie, gebonden en vrije improvisatie en nieuwe muziek in de eredienst. Het seminarie richt zich zowel naar organisten met en/of zonder ervaring met nieuwe muziek.

Inlichtingen, literatuurlijst en aanmelding (voor 15 september 1997): Gijs Burger, Althofstraße 18, D-45468 Mülheim an der Ruhr.

Internationaal Bach-concours, Lausanne 29 oktober-8 november 1997

In het kader van een Bach-festival te Lausanne, gaat van 29 oktober tot 8 november 1997 ook een internationaal Bach-concours door. Noord-Duitse en Franse barokke orgelmuziek omkadert het programma van Bachwerken. Het concours heeft plaats op drie type-instrumenten naar historische voorbeelden van Gottfried Silbermann, Arp Schnitger en François-Henri Cliquot: de twee eerste gemaakt door J.-M. Tricoteaux en het derde door Pascal Quoirin. Jury: Michel Chapuis, James David Christie, Pierre Goy, Kei Koito, Bernard Lagacé en Luigi Fernando Tagliavini.

Inlichtingen: Fondation FAMA, Académie de Musique Ancienne, Case postale 2411, CH-1002 Lausanne.

Agenda

SEPTEMBER

- do 04 20 u Gent, St.-Jacobskerk, Kristiaan Seynhave
vr 05 12.45 u Antwerpen, O.-L.-Vrouwekathedraal, Peter Van de Velde, (Metzler-orgel)
vr 05 20.30 u Brugge, Sint-Gilliskerk, Jan Van Landeghem
zo 07 11 u Gent, Koninklijk Conservatorium, Bachcyclus, Jean Ferrard
zo 07 16 u Herfelingen, Sint-Niklaaskerk, P. Breugelmans en M. Van Steenberghe, zang
zo 07 16 u Ninove, Abdijkerk, Dorthy de Rooij (NL)
zo 07 16 u Mol, Sint-Pieter- en Pauwelkerk, Carl Van Eyndhoven en W. V.D. Eynde (fluit)
zo 07 18 u Watervliet, Onze-Lieve-Vrouwekerk, Johan Hermans
di 09 20 u Brussel, Sint-Michielskathedraal, Leo Krämer (D)
do 11 20 u Gent, St.-Jacobskerk, D'Arcy Trinkwon (GB)
vr 12 20.30 u Brugge, Sint-Walburgakerk, Eric Hallein
vr 12 12.45 u Antwerpen, O.-L.-Vrouwekathedraal, Joh. Th. Lemckert (NL), (Metzler-orgel)
za 13 19 u Mol, Sint-Pieter-en Pauwelkerk, John Kitchen (SC)
zo 14 11 u Gent, Koninklijk Conservatorium, Bachcyclus, Johan Huys
zo 14 16 u Herfelingen, Sint-Niklaaskerk, Chris Verhelst en Orlandusensemble, dir. Peter Ledaine
di 16 20 u Brussel, Sint-Michielskathedraal, Jozef Sluys en Capella St.-Michaelis, dir. E. Van Nevel
do 18 20 u Gent, St.-Jacobskerk, Thierry Smets
vr 19 12.45 u Antwerpen, O.-L.-Vrouwekathedraal, Kurt Hollants (Schyven-orgel)
vr 19 20.30 u Brugge, Sint-Gilliskerk, Geert Bierling (NL)
vr 19 20 u Merchtem, O.-L.-V.-ter-Noodkerk, Luk Bastiaens en Kamiel D'Hooghe (De Boeck)
za 20 20 u Knokke, H.-Hartkerk, Chris Dubois en B. Snauwaert (fagot)
zo 21 11 u Gent, Koninklijk Conservatorium, Bachcyclus, Yves Senden
zo 21 11.30 u Hasselt, Heilig-Hartkerk, Johan Hermans
zo 21 15 u Merchtem, O.-L.-V.-ter-Noodkerk, Luk Bastiaens en Kamiel D'Hooghe (De Boeck)
zo 21 16 u Herfelingen, Sint-Niklaaskerk, Daniël Vandenbroecke en Wannes Vanderhoeven
zo 21 16 u Roosdaal, O.-L.-Vrouw-Lombeek, Michaël Schönheit (D) en hobo
zo 21 19 u Raeren, Sint-Niklaaskerk, Krystof Latala (PL)
do 25 20 u Gent, St.-Jacobskerk, Anja Hendriks (NL)
vr 26 12.45 u Antwerpen, O.-L.-Vrouwekathedraal, Jan Ernst (D) (Metzler-orgel)
vr 26 20 u Desselgem, Sint-Maartenskerk, Peter Ledaine en Orlandusensemble
vr 26 20.30 u Brugge, Sint-Walburgakerk, Gilles Rioux (CD)
za 27 20 u Spa, Sint-Remacle, Anne Froidebise
zo 28 11 u Gent, Koninklijk Conservatorium, Bachcyclus, Edward De Geest
zo 28 11.30 u Hasselt, Heilig-Hartkerk, Johan Hermans

- zo 28 vanaf 14 u "Dag van het Orgel"
Concerten en demonstraties op historische en nieuwe orgels door meer dan 50 organisten in diverse steden en gemeenten in de vijf Vlaamse provincies
zo 28 14.30 u Asse, Kapel v.d. Missionarissen v. h. H.-Hart, Kamiel D'Hooghe
zo 28 15 u Grimde, Bruno Bruyninckx en Frank Smolders
zo 28 15.45 u Sint-Ulrikskapelle, Johan Van Der Beken
zo 28 16 u Knokke, St-Margaretakerk, Jan Baert en K. Baert, viool
zo 28 16 u Roosdaal, O.-L.- Vrouw-Lombeek, Peter Westerbrink (NL) met koor en orkest
zo 28 17 u Herfelingen-Herne, Sint-Niklaaskerk, Luk Bastiaens
zo 28 17 u Oostende, Sint-Franciscuskerk, Peter Ledaine en Orlandusensemble

OKTOBER

- zo 05 11 u Gent, Koninklijk Conservatorium, Bachcyclus, Luk Bastiaens
zo 05 15 u Sint-Kruis-Brugge, Sint-Trudo-abdij, Jan Vermeire
zo 05 16 u Roosdaal, O.-L.- Vrouw-Lombeek, Jozef Sluys en Haydn-Trio
za 11 20.30 u Stabroek, Sint-Catharinakerk, Joris Verdin
za 11 20 u Hasselt, Sint-Quintinuskerk, Johan Hermans
zo 12 15 u Stalhille, St.-Jans-Onthoofdingskerk, Peter Thomas
do 16 20 u Leuven, Lemmensinstituut, Ludger Lohmann (D)
zo 19 15 u Oostkamp, Sint-Pieterskerk, Luk Bastiaens
zo 19 16 u Brussel, Sint-Michielskathedraal, Jozef Sluys met solisten en koor
zo 19 19 u Raeren, Sint-Nikolauskerk, Jan Van Mol
ma 20 20.15 u Brussel, Sint-Clarakerk, Jette, Lorenzo Ghielmi (I)
di 21 20 u Brussel, Sint-Lambertuskerk, Bernard Focroulle m.m.v. J. Tuéry, (cornet)
wo 22 20.15 u Brussel, Sint-Bonifaciuskerk, Elsene, Johannes Kraner (D)
do 23 12.15 u Brussel, Protestantse Kerk, Kruidtuin, Jürg Brunner (SCH)
vr 24 20.15 u Brussel, Sint-Pieterskerk, Edward De Geest, en M. Van Arnhem, zang
za 25 10.30, 11.30, 12.30, 15.00, 16.00 u Brussel, orgelwandeling; achtereenvolgens in O.-L.-Vrouw-ter-Kapellekerk, Protestantse Kerk, Miniemenkerk en Zavelkerk
zo 26 16 u Brussel, Sint-Michielskathedraal, Michel Bouvard (F)

NOVEMBER

- za 08 20 u Oostende, St.-Petrus-en-Pauluskerk, Peter Ledaine, CD-voorstelling
zo 09 19 u Merchtem, O.-L.-Vrouwekerk, Peter Ledaine
zo 16 19 u Raeren, Sint-Nikolauskerk, Johan Hermans

DECEMBER

- vr 12 20 u Koekelare, Sint-Martinuskerk, Peter Ledaine en Orlandusensemble
zo 21 20 u Ramskapelle (Knokke), Sint-Vincentiuskerk, Peter Ledaine en Orlandusensemble

Orgeltijdschriften

Ars Organi - XLIV, 1997, nr. 2/juni: K. BECKMANN, *Zur Sextole in Buxtehudes g-Moll-Präludium*; B. MEISCHEIN, *Max Regers Orgelwerke und ihre Ausgaben*; M. ZYWIETZ, *Die Jona Weigel-Orgel in der St. Vincenz-Kirche zu Schöningen*; G. BOVET, *Zur Wiederherstellung der Alain-Orgel im Romainmôtier*.

Gregoriusblad - CXXI, 1997, nr. 2/juni: A. KURRIS, *Over Ratio en Emotie in het gregoriaans (I)*; J. VALKESTIJN, *Liturgische dramatiek tijdens het Triduum Sacrum (II)*.

Het Orgel - XLIII, 1997, nr. 6/juni: P. PEETERS, *Het muziekboek van "Soeur Emmanuel..." uit Weert (I)*; R. VAN DIJK, *De orgels in de Westerkerk, Museum Amstelkring en de Mozes-en-Aäronkerk te Amsterdam*; - nr. 7-8/juli-augustus: P. PEETERS, *Het muziekboek van "Soeur Emmanuel..." uit Weert (II)*; J.R. LUTH, *Gemeentezang en orgelbegeleiding na 1800. Duitse invloeden in Nederland (I)*; P. VAN DIJK, *De orgels in Blessum en Reduzum*.

La Tribune de l'Orgue - XLIX, 1997, nr. 2/juni: G. BOVET, *Correa revisité*; G. BOVET, *L'orgue de L.F. Tagliavini à Portalban*; G. BOVET, *La "Declaracion de los organos..." ou les quatre orgues de Gilles Brebos à l'église de l'Escurial*.

L'Organiste - XXIX, 1997, nr. 2/juni: M. LEMMENS, *L'orgue de la collégiale Notre-Dame à Saint-Trond*; C. CHARLIER, *Bien comprendre toutes les Fugues de J.S. Bach*.

L'Orgue - 1997, nr. 241/januari: R. MERCADAL, *Le Grand orgue de la cathédrale Saint-Gatien de Tours (1521-1996)*; C. DE CRAUZAT, *La restauration de l'orgue Cavaillé-Coll de Saint-Sernin de Toulouse*; D. MATRY, *L'Ecole Militaire, la chapelle Saint-Louis et ses orgues*; C. NOISSETTE DE CRAUZAT, *Le rôle de l'orgue à l'Abbaye royale de Montmartre au XVIIe siècle*.

L'Orgue: Cahiers et Mémoires - 1996, nr. 56-II

L'Orgue Francophone - 1996, nr. 20-21/dec.:

Organist en Eredienst - 1997, nr. 6/juni: K.T. DE JONG, *Orgelliteratuur bij "Nun danket all"*; B. WISGERHOF, *Nieuw orgel in de Goede-Herderkerk te Emmen*; - nr. 7-8/juli-augustus: K.T. DE JONG, *Orgelliteratuur bij "Komm Gott Schöpfer, heiliger Geist"*; M. BREIJ, *150ste sterfdag van F. Mendelssohn Bartoldy (I)*; W. DIEPENHORST, *Nieuw Mense-Ruiter-orgel in de Noorderkerk te Spakenburg*.

The Diapason - LXXXVIII, 1997, nr. 4: C.H. EDSKES, *Buxtehude the Composer and the Classical Danish Organ*; L. SCHOU, *Brahms and his Cultural Milieu*; - nr. 5: J. HORNING, *Brahms' Chorale Preludes*; J.B. HARTMAN, *The Golden Age of the Organ in Manitoba: 1875-1919 (I)*; - nr. 6: S. MAHLER HUGHES, *Two Chorale Settings by Dame Ethel Smyth and Johannes Brahms*.

The Tracker - XLI, 1997, nr. 1: A.M. LAUFMAN, *OHS to Visit the "City of Roses"*; W.T. VAN PELT, *The Aura of a Bergstrom organ*.

'Orgelkunst' is een driemaandelijks orgeltijdschrift, uitgegeven door de 'Vlaamse Vereniging ter Bevordering van de Orgelkunst' v.z.w., opgericht in 1978

XXste jaargang, nummer 3 – september 1997

ISSN 0776-9350

Redactieraad

hoofdredacteur: Kamiel D'Hooghe
redacteuren: Luk Bastiaens, Antoon Fauconnier, Dr. Bernard Huys,
Wenceslaus Mertens, Ghislain Potvlieghe, Patrick Roose

Medewerkers

J. Anaf, L. Bierens, J. Braekmans, W. Callaert, M. Cogen, D. David,
H. De Backer, Dr. J. De Bie, J. D'Hont, M. Lemmens, Dr. L. Lohmann (D),
D. Manneke, J. Moors, Dr. G. Peeters, R. Plovie, R. Schroyens,
Y. Senden, Dr. G. Spiessens, N. Waanders

Administratie en redactieadres

opgave van abonnementen en adreswijzigingen

Agnes Dumon, Beiaardlaan 1, B-1850 Grimbergen, tel. & fax 02/269.50.71

Abonnement voor 1997

België: 500 Bef
Nederland: 30 NGL
Overige landen: 600 Bef

Steunabonnement: 2000 Bef

Oude nummers/jaargangen zijn verkrijgbaar tegen gunstige voorwaarden
Inlichtingen op het redactie-adres

Betalingen

- Voor België: op postrekeningnummer 000-1587551-49
ten name van 'Orgelkunst', Beiaardlaan 1 te B-1850 Grimbergen
- Voor Nederland: op rekeningnummer 85.80.98.474 van
Kamiel D'Hooghe met vermelding "abonnement Orgelkunst"
- Overige landen: via overschrijving of internationale postwissel

Advertenties

Inlichtingen en opgave bij de hoofdredacteur op het redactie-adres

Voor de inhoud van de ondertekende artikels zijn alleen de auteurs verantwoordelijk.
Overname van artikelen is slechts toegestaan na schriftelijk verkregen toestemming
van de hoofdredacteur.

Frontpagina

Het Pierre Schyven-orgel in de O.-L.-Vr.-Kerk te Laken (1872 tot 1908)

Druk

Acco, Leuven